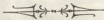

ს ა რ ჩ ე კ ი.

I — ნუ თუ არ დაბრუნდება, — სურ.	1
II — გამაზიანებულა!... — ლექსი ვ. გორგაძის	3
III — მოგონება, — გ. თამროშვილისა.	4
IV — ნათელა, — (ზღაპარი ლექსად) დ. კასრაძისა.	11
V — მოკარნახე დიაკვნად, — ბ. ახოსანიძისა	20
VI — პროზა და პოეზია, — (ოჯაგ-არაკი) დავ. კილოსანიძისა.	30
VII — კალია, — (ზღაპარი ვეფხისტყაოსნისა, თარგმანი) ნ. დიდუბურიძისა.	32
VIII — ჩვენი პოეტები, — ივ. კომაროვლისა	49
IX — ტროადის ომი, — (გაგრაქუცია) ალ. შიქაბერიძისა.	58
X — ვესართობი: შარადები, რებუსი და ილსა	63

გეორგიანული
წიგლისწამამწებთა
კავშირის კავშირი

გამოზა- ფხულდა!

გამოზაფხულდა, მთა-ბარი

მოირთო მწვანე კაბითა.

ბუჩქის პირს ია გაშლილი

პირს იბანს დილის ნამითა!..

* *

გამოზაფხულდა, ტოროლამ

გააპო ცისა კამარა...

ტყე შეიმოსა ფოთლებით—

მდგლო ყვავილმა დაბფარა!..

* *

გამოზაფხულდა, სიკოცხლემ

მიდამო გააბალისა.

ირგვლივ გაისმა დიდება

ბუნების ძალთა-ძაღისა!..

ვ. გორგაძე.

მ ო გ ო ნ ე ზ ა.

ორის მიდამოები მდინარე-რუხებით არის მოფენილი; ყველა ქვემოდ მტკვრისკენ მიეჩქარება შესაერთებლად, ყველა ისწრაფვის მტკვრისკენ, სკოლაში დაგვიანებულ მოწაფესავეით.

სკოლაში ახლად მიბარებულ ჩემ უმცროს ძმასთან,—თედოსთან, ჩხუბი ყოველ წამს მოგვდიოდა, ამიტომ შინაურები სახლიდან ჩემ მოცილებას მუდამ ნატრობდნენ. მეც რა მენადვლებოდა: გამოვიდოდი კარში, პურის ყუას, რა თქმა უნდა, არ დავიფიწყებდი, მეზობლიანთ კიკას ბადესა ვთხოვდი, და სადილს უკან (ჩხუბი ხშირად სადილზე მოგვდიოდა) ფშანზე*) სათფვაოდ წავიდოდი.

— იი, დედი, რაკი სახლიდან მაგდებ, სათფვაოდ წავალ

*) პატარა მდინარე.

და ვნახოთ, როგორც ვითევზავებ!—ნიშნის მოგებინა შევძახებ
 ბღი გარედან დედას.

— წადი, წადი, ოღონდ მოგეშორდი, მოგვასვენე და
 სათევზაოდ-კი არა, გინდა საეშმაკოდ წადი,—გამომძახებდა
 დედა.

— თუ ორაგული დაიჭირო, შეილო ნიკო, არ გაგეჭ-
 ცეს; მოტანით არ შეგაწუხებთ; დააბი იქ, დავვიძახე და ჩვენ
 წამოვიღებთ,—დაცინვით მითხრა მაძიდაჩემმა.

მე, როგორც გულ-მაგარ ბიჭს, ეს დაცინვა გულს ვერ
 გამიტეხდა, გავიღებდი მხარზე ჩასადგმელ ბადეს, ჩამოვიფხა-
 ტებდი „კიკიროს“-გაცვეთილ, „კარტუზს“. შარვალს წინდე-
 ბში ჩავიტანდი, ნაცრისფერ მაულის ხალათზე ქამარს მაგრა
 შემოვიჭერდი, მეორე ხელში თევზისთვის ვედრას დავიჭერდი
 და ჰერი ბიჭო—ფშანისკენ! გზაში ბევრი ამეტორლიაღე-
 ბოდა.

— ნიკო, მეც წამოვალ სათევზაოდ, ბადის დაჭერას ვი-
 შველი, ან თევზს წამოვიღებ!—მეტყოდნენ აქეთ-იქით.

— ნწა, შეილონიასა, თქვენი შველა არ მინდა, ბადე-
 საც მე თითონ დავიჭერ და თევზსაც ვზიდავ; იქ ხათაბალაში
 არაფერში გამრიოთ!—ვეტყოდი ღიღი კაცის კილოთი და ფეხს
 ავაჩქარებდი, კიდევ არავინ ამკვიატებოდა. ძალიან მეჯავრე-
 ბოდა თევზაობაში ვისთანმე გაამზანაგება; მე თევზს დავიჭერ-
 დი და ის დაიჩემებდა, როგორც ეს გოგლამ მიყო.

თუმცა ძალიან ცხელოდა, მაგრამ მანამ ბადეში თევზის
 მისატანებელს გავაკეთებდი, ფეხთ დავიხდიდი და ვედრას გავ-
 შართავდი. ახლაც მე სიცხისა არა გამოვიბარა. ვახსენე ღმერთი
 და ბადე ჩავდგი წყალში. გულში არ მომითმინა და ჯერ სულ
 ზუთ-ეჭვს წუთს არ გაველო, რომ ბადე ამოვიღე, მაგრამ ცა-
 რიელი ამოჩნდა; მეორედ თვალმა მომატყუა: მომჩვენა, ვი-
 თომ ბადე შეინძრა. გული ამიფანტკალოდა, პირს ღიშმა დამ-
 კრა და ბადე-კი არ ამოვიღე, წყლიდან ამოვგლიჯე, მაგრამ

კიდევ გაცრუვდა იმედი. მესამედ-კი ერთი გზა-აჩვენებდა მკვლევარს. ჭკინა მოჰყვა ბადეს; ისე გამაღებელი ფართხალებდა, თითქოს ლეკურს უვლიდაო.

დაცდილი მქონდა: თუ გზაზე ჩვენი სკოლის მსახურს შევხვდებოდით, უთუოდ დავინაგებოდით. მაშინაც სად იყო, სად არა, გამოვიარე თუ არა, ყარყუმივით ეზოს კარებთან იდგა. თვალი ვერ შევესწარი, თორემ მეორე გზით მოუვლიდი. აი სულ ის არის დამნაშავე, რომ კარგა ხანს ბადეს არა მოხვედრია რა. მესამედ-კი ჩვენი სოფოს იღბალზე იყო ჩადგმული, ამიტომ მოხვდა ეს ჭიჭკინაც. აბა ჭიჭკინას რას ვიკადრებდი: გამეგონა, რომ სოლომანა მებადური პატარა ჭიჭკინებს ბადიდან არ იღებდა, უკანვე წყალში ისროდა; მეც ბოლო მოვაკენიტე ნიშნისთვის, თავს შემოვივლე. და გუშევი, იქნებ მერე მოზრდილი შემხვედროდა. ჭიჭკინამ თავს უშველა და მისი ხელმეორედ ნახვა დღესაც მორბის.

მეოთხედ ბადე მამიდაჩემის ბედობაზე ჩავდგი, თან გულში იმედმა გაიჩუჩუნა, ეგებ მართლა ორაგული მოხვედროდა. მაშინ ხომ ჩემისთანა მეთევზე აღარავეინ იქნებოდა?! ეჰ, ორაგულო, ნეტავ სადა გაქვს ბინადრობა, რომ ნიკო ბიჭი ვერაგხედავს!..

იმედი იყო, მაგრამ ვინ დაგაცლის?! რიყეზე ვილაცხენს მოაქენებდა; ცხენის ფეხს ქვიშაზე თქარა-საჭური გაუდიოდა და თითონაც თავის ქვეაში ვითომ სიმღერას ამბობდა, მაგრამ ისე ღრიალებდა, რომ თევზებს-კი არა, ვარსკვლავებს დაფრთხობდა. მერე განა ვასაკვირველი იყო, რომ მეოთხედ ცარიელი ბადე ამოვიღე. სწორე გითხრათ, მამიდაჩემი აქ რა შუაში იყო. ბევრი საყვედური და ბუზღუნი შეუთვალე იმ ცხენოსანს, რომელსაც ეგონა, რომ თავის სიმღერით ქვეყანას აშენებდა. კიდევ ჩავდგი ბადე მამიდაჩემის ბედობაზე, გაენაბე სული, ყურმანხილად ვიყავი და თვალს ბადეს არ ვაშორებდი: პატარა ტალღას გამოვაყოლებდი თვალს და ფეიქრობდი, ვინ იცის

რა დიდ ორაგულს მოათრევს ის ტალღა ბადისკენ ^{მარჯვნივ} ნელა, ციმციმით ამოვიღე ბადე და სიხარულისაგან ^{კინაღამ} ხელიდან გამვარდა: ერთ შტკაველზე მსხვილი ციმორი დავლურს უვლიდა და პაწია თვალებით შემომკინოდა, თითქოს „გამარჯობას“ მეუბნებოდა.

აბა, რა ვთქვა, როგორ ავიწეროთ ის ჩემი სიხარული? უნდა თქვენ თითონ სულ-განაბული დიდი ხანი იჯდეთ წყლის პირს, ხელში ბადის ტარი კანკალებდეს და ჯავრი მოგდიოდეთ, თუ ზევით, ძალიან ზევითაც-კი ვინმემ წყალში გატპოს: რას მიჰქარავს, თევზები არ დააფრთხოსო! სწყველიდეთ, სჯავრობდეთ იმ თავებდზე; ისიც გულში, ჩუმად, ფიქრით, თორემ ხმა-მალლივ ჯავრობა მებადურისთვის რა გასაბედია? იჯდეთ ესე საათობით და მაშინ გამოსცდით ჩემ ამბავს, ვაიგვებთ, ყველაფერს ვაიგვებთ, თორემ ესე ამბით რა გამოვა?!

ციმორს, ლამაზსა და პატარა-ულვაშიანს, თვალებში ვაკოცე და ვედრაში ფრთხილად ჩაუშვი. აღარა მიშავლა-რა: რაკი ბედი ვაიხსნა, თევზიც სტუმრად აღარ გამოლევლა.

მანამ მზე ჩავიდოდა, მთის იქით დიწურებოდა და ფშანას უკანასკნელად აალაპლაპებდა, დღის ნამუშევარი მის ტალღებში საღამო ხანზე პირს დაიბანდა, უკვე რამდენიმე ციმორი, წვრილი ფიჩხული და ერთი კაპოეტი დავიჭირე.

• თუ გავიცლივბიათ საითმე შორს მგზავრად თქვენნი მახლობელი ნათესავ-მეგობარი, გინახავთ, როგორ გშორდებათ, იქნეთ შავრში ხელსახოცს და „მშვიდობით,“ „ნახვამდის“ უყვირით; მხედავთ, როგორ იკარგება ნელ-ნელა თვალიდან ნაცნობი სახე; გიკვირთ, თუ რა უცბად შეიცვალა სურათი და კაცის ნაცვლად შორეული ლანდი როგორ მოსჩანს,—ისე იმ საღამოს მზე, შუადღისას გაკაპასებული და მაცხუნარი, ჩასვლისას დაშოშმინდა, დაწყნარდა, დიშაშრა და, თითქოს კვამლიაო, მთის იქით ჩაწვა და გარინდდა. ყვე-

ლა, ყველა და ბრახ-მოსასვლელი ის იყო. რომ ვაღმა ქყანა-
ტობის ბაყაყები, მთელი დღე ქაობში შეყუყუნდნენ, ახლა მათი
ყინდნენ და ხმა ამოიღეს.

სალამოს სიომ და ვედრაში ბლომად მოცურავე თევზებ-
მა კარგ გუნებაზე დამაყენეს. წინად თუ ვბრაზობდი ცარიელ
ბადის დანახვაზე, ახლა აინუნში არ ვივდებდი. მამიდაჩემის
ბედობაზე ჩადგმული ბადე რომ ორჯელ მომიცდა, სულ ჩე-
მი ბრალი იყო: მზის ჩასვლის ყურებაში გავერთე და ან ბა-
დის ამოღება დავაგვიანე, ან და სწორედ ვერ ამოვიღე.

მომეზმინა, ვითომ ზევიდან, აგერ ქალა რომ არის, სა-
დაც, როგორც გამიგონია, ბევრი მგელი და ტურა ბუდობს
და მათი ხშირი ყმული-ჩხავილიც ისმის,—ერთი დიდი ორა-
გული წამოსულიყოს ქვევითკენ, წყალს მოაქყაპუნებდეს,
ერთი ორონ-ტრიალი დაეტანებინოს, წვრილი თევზები
აქეთ-იქით ჯილეებში*) მიმალულიყვნენ ბატონ ორაგუ-
ლის დანახვაზე და სული გაეტრუნოთ. იქნებ ეგ იყო
მიზეზი, რომ კარგა ხანს ჩემს ბადეს თევზი ვერ მოხვდა. გა-
დავწყვიტე ბინდამდის მომეცადა ორაგულისთვის და შერე
ნადავლით სახლისკენ ცუხ-ცუხით წავსულიყავი.

რაკი მზის დასავალი ჩაშავდა და ქალიდან ნიავმა დაპ-
კრა, შორით მოისმა მგზავრის სიმღერა და ჩვენი ფშანაც
ძილისაგან გამოერკვა, ახლა-კი ბინა-აშლილი ორაგული ქვე-
ით დაეშვებოდა და ჩემ ლოდინს ბოლო მოეკვეცებოდა.

ადგილი ვიცვალე, ცოტა ზევით ავედი ჩემი ბარგი-ბარ-
ხანით, ჩავდგი ბადე და დაუწყე ცდა სანატრელ ორაგულს.
კრიკინა ის იყო ათაებდა თავის სალამოს სიმღერას და,
როგორც სიმღერისგან მოღლილი შეფანტურე, სვენებ-სვენე-
ბით ამბობდა ჰანგსა: ხმა ჩახლენოდა და თან ეშურებოდა;

*) ჯილე—მდინარის პირს მდგომ ხეების ფესვებში გაკეთებული,
გამოდრეტული ბინა პატარა თევზებისთვის.

ვალმა ქაობში ბაყაყებმა სიმღერითვე ფერხული გააბნეს; ზეციური გუგულმა გადიგუგულა, მაგრამ ნასადილევს რას დამძლევდა; იქვე წყლის პირად ნერგზე ბელურები შემომსხდარიყვნენ და ისეთი ალიაქოთი გაუდიოდათ, თითქოს ქვეყანა დაუპყრიათ და ნადავლის გაყოფაზე ჩხუბობენო. მეტადრე ერთი წინწა-რაქობდა: მალალ ტოტზე შემომჯდარი სულ თივ-თივებდა; აღბად ის მამასახლისი იქნებოდა და ბრძანებას თუ იძლეოდა. მერცხლები წყალს თავ-დაღმა ფრენით გაეკვრებოდნენ, იქნებ წყალსა სვამდნენ, ან და მხოლოდ ფრთას სწურავდნენ. სადაც შორს, შორს, სადაც თვალი ვერ მიმიწვდებოდა, კოტმა აღრიან დაიკივლა, ისე საძაგლად, გასაჯავრელად, რომ ქვა-კი ვესროლე; თუმც რას მიუწვედი?!

წყალი ნელა, ტკბილ-გასაგონად მიჩხრიალებდა; პაწაწა ტალღები ერთი-მეორეს სდევდნენ და, როგორც სკოლაში მოწაფენი, მწვანეზე პეპელები ან და ლამზე შელის ნუკრები—კისკისობდნენ, ხმაურობდნენ და... ხმაურობა ნელ-ნელა წყნარდებოდა.

ორაგულიც დინჯათ მოარღვევდა წყალს, სიმძიმისაგან აქეთ-იქით გადადიოდა, როგორც ხარმაცი ხარი გუთანში, ან აქლემი უდაბნოს ქვიშაში. დაინახა თუ არა ჩემი ბადე, გულში ჩაგვინა, უნდოდა გვერდი აეხვია, მაგრამ ფილტვის ნაქერმა სული წასძლია და ბადეში შებძანება იკადრა. ნიკო ბიტიც თხიზლად იყო: არც-კი ვაცალე პირი მოველო ფილტვის ნაქრისათვის, რომ ბადე საჩქაროდ ამოვიღე წყლიდან.

უნდა გითხრათ, რომ ყველა მონადირე და მებადურე ცრუ-მორწმუნეა. აი იმ წამში დამეკარგა მხოლოდ ეს გრძნობა და თავი დიდ, გამოცდილ მებადურად წარმოვიდგინე. დიდის წვალებით ამოვათრიე ორაგული. ჩემი სიხარულის აწერა მეტია: სიხარულისაგან მესტები და წინდები არც-კი ჩამიცვამს; ვედრა, არც-კი წამომილია: ჰაი—პარად წამოვედი! ხუმრობა ხომ არ იყო ორაგულის დაქერა. მთელ ჩემ

ამხანაგებს დიდი ამბავი შეუდგებოდათ. მამიდაჩემო, მამიდაჩემო, მამიდაჩემო, მამიდაჩემო!

ბინდი ქვეყანას ეპა⁴ებოდა, როცა სახლისკენ წამოვე-
დი. სკოლის აქეთ, ელიზბარაანთსა ჩვეულებრივ ბევრი გო-
გო-ბიჭები შეკრებილიყვნენ და ერთმანეთს გაჰქონდათ. სკო-
ლის მსახური ვეებერთელა ბიჭი იმათში გარეუღლიყო და
ხტუნაობდა. ჩემ გულში-კი ბრაზით გავიფიქრე: ვირი ხბო-
რებში-მეთქი.

— ნიკო მოდის, ნიკო! მებადურს გაუმარჯოს, გაუმარ-
ჯოს! — ყვიროდნენ გოგო-ბიჭები.

— სოლომონ მებადურე! სალამო მშვიდობისა! — დაცინ-
ვით მომამბა სკოლის მსახურმა. მე აინუნ⁵შიაც არ ჩავიგდე
მისი დაცინვა. ორაგულის დანახვა და ამათი გაკვირება ერ-
თი იყო. სახლამდის ისე მომყვნენ, მათ სხვა-და-სხვა ბაასს ღ
ჩემ ქებას ბოლო არ უჩანდა.

მამიდაჩემის გაკვირვების გადმოცემა მეტად შეძნელება:
გაოცებული იდგა კარებში და თვალს არ უჯერებდა.

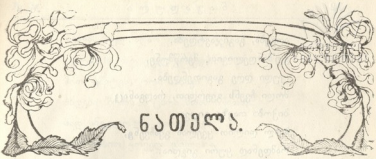
მე დიდი ყვანყვალით ჩამოვიღე ორაგული და დანა მო-
ვითხოვე. აქ ერთი ღაზათიანი ჩხუბი მომივიდა ჩემ ძმასთან:
ხელი ვკარი და გარედ მოვკურცხლე; თან დედაჩემის ჯავ-
რობა მომესმა...

თურმე, რის ორაგული, რა ორაგული! დამძინებოდა,
ბადე წყალს ჩემს ქვევით მიიწაშა. უკვე კარგად შეღამებუ-
ლიყო. დედაჩემი მეტად ჯავრობდა, დამეზუქრა — გორის მზეს
აღარ დაგანახებო, — და ბუზღუნით სახლისკენ წამოვყვე.

იმ ღამეს ბევრი სახარება წამიკითხეს, ჩემი დაქვრილი
•ეფვი არა სჭამეს და თევზაობაც სამუდამოდ ამიკრძალეს...

3. თამროშვილი.

ნათელა.

(ზღაპარი).

I
ას არ მოვეუბნობ ჩემ ბავშვებს—
გიგლას, ნინოს და თამარსა,
ზამთრის გრძელ ღამის საჩუქარს,
არასდროს მოსაწყინარსა.

რაო, იცინით კიდევცა,
ელით თქვენს მელა-კუდასა?
თქვენც არ მომიკვდეთ! პირს მოვხსნი
სულ სხვა-გვარ ზღაპრის გუდასა.
ხელმწიფის ქალი ნათელა—
ამ ზღაპრის გმირი ქალია,
ქალია, მაგრამ რა ქალი!
მთელი ამ ქვეყნის თვალია!
მაგრამ, ვიდრე მას გავიცნობთ,
სჯობს, რომ ჩამოვხსდეთ რიგზედა...
შალვა, მაგ გორგალს ნუ აგდებ,
აგებულოს წინდის ჩხირზედა.
ხომ იცი—დილით დიდება

აღგება, გაგიჯავრდება,
 გუშინდელივით, მერწმუნე,
 ცული დღე გაგიტენდება.
 მოდი ჩვენს გვერდით, რადგანაც
 ბიკობა თავზე გიდვია,
 ხვალ დილით ყველას გვაჩვენებ,
 რამდენად უური გიგდია.
 მაგრამ რა იქნა ნუციკო,
 ქეთო, ციყვივით მარდია?
 სძინავს?—ეძინოს, ჯერ კიდევ
 ზღაპრისთვის ქორთვა ვარდია.
 შენც ნულარ ცელქობ, თინათინ,
 შენს ციკოს ვახარებასა:
 ღამე მიფრინავს, ზღაპარიც
 არ ითხოვს დახანებასა.

II

იყო და არა იყო რა...
 ბიკოს! რა მოგდით ყველასა?
 უკვე ხითხითებთ აკი ვთქვი,
 არ ვაქებ კულდა-მელასა.
 სულ სხვაა ჩემი ზღაპარი,
 სინამდვილეზე ურკბესი,
 ვით მარგალიტი წყობილი
 მზე-ქალას ბროლის უბესი.
 იყო და არა იყო-რა...
 ნეტავ რას ჰხედავთ საცინელს?

მელას სულ აღარ ვახსენებ,
 უკუდოსა თუ კუდა-გრძელს.
 მით უმეტეს, რომ ამბავი
 ჰხდება შორს.. ცხრა მთას იქითა,
 სად ანგელოზნი დაჰფრენენ
 ჩვენ სახით ყოველ დილითა.
 ჰო და მაშ სმენა!—კელავ ვიწყობ
 თაიდან ჩემ ძველ ამბავსა:
 იყო... ელიყო, გეყოფა!
 რა ვქნა, რა მოსდის ამ ბავშვსა?—
 იყო და არა იყო რა,
 იყო... შენც, თამრო? ოჰ, კმარა!
 ამდენმა თქვენმა კისკისმა
 ზღაპარი გუდით მომპარა.
 იყო და არა იყო რა...
 არ მათქმევინებთ ზღაპარსა?—
 იყო.. სჯობს, სულ მთლად გავჭუმდე,
 თუ არ მოიშლით ხარხარსა.
 რაო? გეწყინათ? ჰო, კარგი,
 შევერიგდეთ: არ ვარ მწყურალადა,
 ოღონდ პირობა მომეცით,
 ისხდებით ყველა წყნარადა.
 მე თქვენ მოგითხრობთ ტკბილის ხმით
 მამა-პაპეულ არაკსა,
 თქვენც ყური უგდეთ ჩემ ნათქვამს,
 ვით ნაკადულის რაკრაკსა.

III

იყო და არა იყო რა,
 იყო ხელმწიფე სვიანი;
 ვით რუსთაველის როსტევეან—
 ტანადი, მრავალ-ყმიანი;
 სამეფოს ვარდი უმკობდა,
 წალკოტი ჯღრან-ტყიანი;
 ცის გუმბათს ებჯინებოდა
 ქედური თოვლის თმიანი;
 ერთურთს ზღაპრებით ართობდნენ
 ეშხით დამთვრალნი იანი;
 მათ ენ-უკვოდა შორიდან
 ზამბახი აღმას-ცვრიანი;
 სუსამბარს კრავი ჰკოცნიდა,
 პეპელა ლამაზ-ფრთიანი;
 ცისპირს ციკაბზე ლალობდა
 შვლის ნუკრი უნდილ-რქიანი;
 განთიადის ქაშს გალობდა
 ტოროლა ზარის-ხმიანი;
 ეთერი ტაშსა უკრავდა,
 მსუბუქი-ხალათიანი;
 ყველას ეშხითა დასწვავდა
 ნარგიზი ყვითელ-თვლიანი;
 წინწკლებს საყვარლად ესროდა
 ჩანჩქერი ბროლის-წყლიანი;
 თვით ბებრუხანა მუხაცა

უშვილო, მრავალ-წლიანი,
 ამაყად იყურებოდა,
 არ ეტყობოდა ზიანი;
 აქ იდგა მეფის სასახლეც,
 ბრწყინვალე, ვით დღე მზიანი;
 ფირუზოვანი თაღებით,
 ზურმუხტის გალავნიანი.

IV

აქ გაიზარდა ნათელა,
 დიდ მეფის პირშუო ასული.
 ვით გაზაფხულის ყვავილი,
 სიტუროფით ცამდე ასული,
 შელის ნუკრთა მეგობრობამა
 გახადა ნიაფ-ქარადა;
 უჩინარ ფრთებით დაჰქროდა
 მათთან მთასა და ბარადა.
 ხან გაეზმოდა კისკისით
 ვარდსა და კუნლის ბუჩქებში,
 იჭერდა ჩიტებს, პეპელებს,
 კოცნით იძვრენდა უბეში.
 ხანაც მძინარე ჯეირანს
 მოუწვებოდა დედათა,
 ხან-კი ლიტინით წამომფრთხალს
 წინ გაიგდებდა ველადა.
 შემდეგ იგივე სირბილი,
 კისკისი, ხვევნა, აღერსი,

მასთან სიმღერა მის ეშხით
 დამთვრალ კეკლუცი არესი.
 შელამდებოდა. განა ვინ
 ასწერს ნათელას სიზმრებსა,
 თუ ღია სარკმლით რა რიგად
 უშზერდა მთვარის სხივებსა;
 ან ვარსკვლავები რა ამბით
 უქსოვდნენ ნარნარ ბადესა,
 ვით უგორებდნენ ლალის ვაშლს
 ვერცხლის უბეში ნადებსა;
 ისიც ღვთაებრივ ღიმილით
 თითქოს სწვდებოდა ხელითა,
 ცის უბეს ცელქად ჰქსელავდა
 ოცნების გედის ფრთებითა.
 ამასობაში ჩასთვლემდა
 დაღლილ ფერხას სახითა,
 და ანგელოზიც მყუდრო ძილს
 ჰგვირიდა ხმა-ტკბილი ნანითა.

V

მაგრამ დასწყევლოს, ეშმაკმა—
 ბედმა იბრუნა პირია:
 ერთ მშვენიერ დღეს, შეეხედოთ,
 ასტყდა ვიში და ჭირია.
 აგერ მთელი დღე დაღამდა,
 ნათელა არ სჩანს კარზედა,
 მისი სიცილი არ აღზენს

საქართველოს
წიგნების კავშირი

მიდამოს ზართა ხმაზედა.
 მის მოლოდინში ყვავილებს
 მოუსხამთ სევდის არშია,
 თვით მზეც-კი აკრემლებულა,
 არ იყურება ცაშია.
 რა ამბავია, რა მოხდა?
 რად არ მღერიან ფრინველები?
 რას ჩამოსტორით თავ-პირი,
 რას დაუშვიათ ძირს ფრთები?
 ნათელას დედა ავად ჰყავს,
 ნათელა ჰკენესის გულითა,
 სიხარულს ვით-ღა ესტუმროს,
 როს სევდა სერავს წყლულითა!

VI

შავი ზეწრით დაჩრდილული
 წევს ნათელას ტკბილი დედა;
 სჩანს, სულს ებრძვის, სუნთქვა უმძიმს,
 მის სიცოცხლე იბინდება.
 სასოება წარკვეთია
 მეფეს, თავზე ფერფლ-წაყრილსა,
 თავი მძიმედ ძირს დაჰკვრია
 მწუხარებით ბეჰ-წახრილსა.
 კარის კაცნი, ერი-ბერი
 შეუბყრია ერთგვარ კირსა,
 საზღვარი ხომ სულ არ უჩანს
 ჩვენ ნათელას გასაჰკირსა:

სტირის, მოსთქვამს უბედობას
 და ატირებს თვისთან ყველას,
 მძიმე თაღბსა შემოავლებს
 შეიდ-ფეროვან კისარტყელას.
 მაგრამ აჰა, სასო-მიხდილს
 აღარ შერჩა კრემლთა ძალი,
 ძირს დაემხო, მწუხარების
 შხამი უხმოდ გამოსცალა.
 ლოცვად მდგარი უნუგეშოდ
 ჩამოიშლის მხრებზე თმებსა,
 ვით მწუხარე ანგელოზი
 აშტერდება ზეცის შთებსა.
 და ამ უთქმელ წუხილშიაც
 ის ნათელს ჰფენს, ნათელს ცისას,
 ვითა შთვარე ღრუბელით ეტლით
 ვერცხლის ქოჩორს მაღალ შთისას.

VII

მაგრამ შეხეთ — დედოფალიძა
 თითქოს გონი მოიკრიბა,
 რა მოავლო თვალი დარბაზს,
 თვის ნათელი მოიკითხა.
 „შვილო, — უთხრა: — ღმერთს ასე მსურს,
 ვერ ვიცოცხლებ, მიედივარო,
 აქ მე აღარ გეყოლები,
 რადგან ახლა სხვისი ვარო.
 ზეცა მიხმობს, შენ აქ გტოვებ

დედის ერთგულს ობლადაო,
მაგრამ სულით აქვე ვრჩები
შენი ბედის მთბრობლადაო.
ჩრდილად ვივლი, რომ ყოველთვის
ქირს და ლხინში დაგიყვავაო.
ახლა კმარა! ნულარა მთხოვე:
„დედი, შენთან წამიყვავა!“
არა, დარჩი, გაიზარდე,
იყავ სათნო, კეთილიო,
საიქიოს ღმერთმა დარგო
წმიდათათვის ხეხილიო.
იქ შემხედები ერთხელ ჩრდილ ქვეშ
ნეტარს, თავისუფალსაო,
ჩამეკონე, ნუ ახანებ,
უნდა ვესვა უფალსაო!“
სთქვა და თანაც მკრთალი კოცნით
დააღვენთა ცრემლი ცრემლზე,
და მშვიდ სახით ლოცვის დროსა
მიესვენა სარეცელზე.

დ. კასრაძე.

(შემდეგი იქნება).

მოკარნახე ღიაკვნად.

აისის დამღვეს სოფლიდან ბებერი დიდელა ჩამომივიდა.

თითქმის ოცი წელიწადი არ შენახა, და, რა თქმა უნდა,—დიდელ შესიამოვნა ჩემს ოჯახში მისი ჩამოსვლა.

ორი-სამი დღე ისე გავიდა, რომ სულ ჩვენი სოფლის აფ-კარგიანობაზე და იქ მცხოვრებთა კეთილ-დღეობაზე ვლაპარაკობდით.

— ეგ ვგრე, — მითხრა ბოლოს დიდელაჩემმა, — მაგრამ რატომ შენს თავზე არას მიაშობ?.. სადა მსახურობ, რას აკეთებ?..

— როგორ, დიდელი, განა არ იცი, სადაცა ვარ სამსახურში? — შევეკითხე განცვიფრებული.

— რა ვიცი, შეილო, ვისაც-კი ვკითხე: ჩემი შვილის-შვილი გოგია სადა მსახურობს — მეთქი, ყველამ მიბასუხა —

„ტიატრშიო“... მე, რა თქმა უნდა, არ დავიჯერებ და ჩვენი
ერმა გამჩენმა ნურც დამაჯეროს!.. აბა, „ტიატრშიო“...
რა ჩვენი საქმეა? ჩვენი ჩამომავალნი, შვილო, სულ ვაქრები
ყოფილან და არიან კიდევცა. შენც ალბად რაიმე ვაქრობას
თუ ეწევი?

— არა, დიდედი, მართალი უთქვამთ: მე თეატრში ვმსახურობ,—უპასუხე მე.

— უი, დამიდგეს და დამიბრძავედეს თვალები!—მუხლებზე ორივე ხელი ჩაირტყა და წამოიძახა დიდედაჩემმა;—ეგ რა გამაგონე! ეგ რა სთქვი! მე მეგონა ყველანი მებუმრებოდნენ, და თურმე-კი მართალი არა ყოფილა?! ვაი ამ დღის მომსწრესა!—ჩიფჩიფებდა მწუხარე ხმით ბებერი.

— დიდედი, რა იყო, რა მოხდა საამისო, რომ ასე სწუხარ და ჰგლოვობ,—ვკითხე გაშტერებულმა.

— შვილო, „ტიატრი“ ხომ ის არის... რა ჰქვიან... აი, ცირკს რომ ეძახიან?..

— რას ამბობ, დიდედი: სად ცირკი, სად თეატრი?

— მოიცა, შვილო, მოიცა! მე ვერ მომბატყუებ! შენა გგონია, აქაო და უსწავლელი ვარ, არაფერი არ ვიცი?! რამდენჯერაც მე ეგ თქვენი „ცირკ-ტიატრი“ შენახოს, იმდენი დღის სიცოცხლე მომემატოს!.. ამ ათიოდე წლის წინად ჩამოვიდნენ ჩვენ სოფელში „ცირკები.“ ბაზრის შუა გულს რომ დიდი მოედანია, იქ დადგეს ვეებერთელა კარავი. ჩვენი უბნიდან დიდ-ძალი ხალხი წავიდა. რა თქმა უნდა—მეც წავედი. ათი შაური მივეცი და ერთი პატარა ნახევი ქალაღდი მომცეს, მითხრეს—ბილეთია, ამით უნდა შეხვიდე ცირკშიო. მართლაც, შესვლის დროს გამომართვეს ის პატარა ქალაღდი და შუაზე გაგლიჯეს. მე ჯავრი მომივიდა და უთხარი: „რათა ხევთ მეთქი?“

— აღათი ვგრეაო. ეს მონახევი ჩვენი „კანტრაბანტა“ არიო...

ეროვნული
მწიგნობრობის
დაწესებულება

— მაშ რას აკეთებ, შვილო?

— რას ვაკეთებ, და ერთ ადგილას ვზივარ და წიგნს ვკითხულობ. ჩემ ხელობას სუფლიორი ჰქვია.

— სუფლიორი რაღაა?!

— სუფლიორი-კი არა, სუფლიორი!

— ჰოდა, რა არის ეგ ფიმფლიორი?

— რის ფიმფლიორი, რა ვქნა! სუფ-ლიორი! სუფლიო-რი! სუფლიორი—უცხო სიტყვაა; ქართულად მოკარნახე ჰქვია!..

— რაო, მოკალ ნახეო?!

— მოკარნახე! მოკარნახე!

— აი დასწყევლოს ღმერთმა ეშმაკი!—გაიკვირვა დიდდა-ჩემმა, —რაებს არ გამოიგონებენ?! კარგი, შვილო, და რას აკეთებ?

— ვზივარ „ბუტკაში“ და წიგნს ვკითხულობ!

— უი დამიდგეს თვალები! ეგ რა სიტყვი, შვილო?!

— რა იყო, რას გაიკვირე? ერთი პატარა წახურული სოროა, რუსულად „ბუტკა“ ჰქვია; იმაში ვზივარ და წიგნს ვკითხულობ.

— ჰოოოო! ეგ სხვა საქმეა! — მიხვდა დეიდაჩემი. — მეც არა ვთქვი თუ...

— შერე, შვილო, შერე?

— შერე ისა, რომ ჩურჩულით წიგნს ვკითხულობ და არტისტები კიდევ ჩემს ნათქვამს იმეორებენ.

— ვინა, ჩარტისტები?

— ვინ ჩარტისტები, რა ვქნა... არტისტები, არტისტები! ქართულად არტისტს მსახიობი ჰქვია და ბერძნულად კიდევ აქტიორი.

— დიდება შენდა, უფალო, — პირჯვარი გადიწერა დედაჩემმა, — რა სახელებია:

— არ გესმის და თავი დაანებე მაგ გვარ კობახიძის
კოტა არ იყოს გავეჯვარდი მე.

— ერთი ესეც. მითხარი, შვილო.— არ მასვენებდა დი-
დიდგდა ჩემი,— იმ წიგნების კითხვაში ფულს გაძლევენ?

— მაშ იმათი ყმა ხომ არა ვარ, რომ მუქთად წავი-
კითხო.

— ეგ-კი არ ვიცოდი, თუ წიგნების კითხვაში ფულს
ძძლევდნენ!..

— შვილო, იქნება მიძალავ და ან მღვდელი ხარ ან დია-
კვანი?! იქნება ტანისამოსი გადაიცვი და მეცუღლუტები?

— ჰო, დიდგდი, დიაკვანი ვარ, დიაკვანი! — შევეყვირე
გახარებულმა, რაკი შევატყე, რომ არც არაფერი ესმოდა და
არც თავს მანებებდა.

ღმერთმა უშველოს, რომ თვითონვე მიძახვედრა, რა
გზითაც ჩამომეშორებინა თავიდან მისი სხვა-და-სხვაგვარი
უცნაური შეკითხვები.

— ჰოოო! ეგ სხვა საქმეა! მერე და, შვილო, ამდენი
კითხვებით რაზე დამძალავ? ადრევე გეთქვა— დიაკვანი ვარ-
თქო!.. განა დიაკვანობა სათაკილოა?

— რა ვიცი, როგორღაც მეჩოთირებოდა,— ვიცრუე მე.

— არა, შვილო, დიაკვანობა ძალიან, ძალიან კარგი რამ
არის!.. ეგ თვით ღვთის სამსახურია,— ვენაცვალე იმის მად-
ლსა და ძლიერებას!.. მერე, შვილო, რომელ საყდარში ხარ?

ვერ წარმოიდგენთ თუ რა დღე დამადგა ამ შეკითხვამ!
ახალი ქირი და ხათბალა ავიტყე. მაგრამ შეტი ღონე არ
იყო, რაკი შევეტოპე, მშრალად უნდა გამოვსულიყავ. მეც არ
ვიცი როგორ— და უცებ წამოვიძახე:

— რომელ საყდარში ვარ?

— ჰო, შვილო, რომელში?

— რომელში და ქაშვეთში!

— სად არის ეგ ქაშვეთი?

— ალექსანდრეს ბალთან.

— ალექსანდრეს ბალი სადღაა?

— ქაშვეთთან, — ებოდავდი ჯავრისაგან ანგარიშ მიუცემლად.

— შეილო, ეგ როგორი საქმეა: ქაშვეთს გეკითხები — სად არის-მეთქი — ალექსანდრეს ბალთანაო; ალექსანდრეს ბალი სადღაა, მეთქი და — ქაშვეთთანო... აბა, შენ თითონ იფიქრე, რა უნდა გავიგო ასეთ აბდა-უბდა პასუხიდან?!

— ჰოდა, ერთად არიან რაღა!

— ვინ არიან ერთად?

— ქაშვეთი და ალექსანდრეს ბალი!

— რას ამბობ, შეილო! გენაცვალოს დიდედა, იქნება სიტყვებ გაქვს?

— მაქვს!

— რა გაქვს?

— დოს შექამანდი! — დავიყვირე გაჯავრებულმა და ოთახში სიარული დავიწყე.

— არ ვიცი, არ ვიცი, — გაიქნია თავი დიდედა ჩემმა.

— ეგ ყველა იქით იყოს, შეილო, და, — მომმართა კარგა ხნის სიჩუმის შემდეგ დიდედა ჩემმა, — ძალიან კარგი წიგნის კითხვა გეცოდინება, აბა ერთი სახარება წამიკითხე, აგრემც გენაცვალოს დადედა შენი!

მეტი რა ღონე მქონდა, წამოვავლე სახარებას ხელი, და რა აღვილზედაც გადაიშალა, იქიდან დავიწყე:

„ვითარ იხილა იგი იესო, რამეთუ შესწუხნა, სთქვა, ვითარმედ ძნად შევიდენ სასუფეველსა ღმრთისასა, რომელთა აქვდეს ასე. უადვილეს არს მანქანისა საბელი ხერელსა ნემსისა გასვლად, ვიდრე მდიდარი შესვლად სასუფეველსა ღმრთისასა.“

— იფ, იფ! კარგია, ძალიან კარგია! — მოიწონა დიდედა ჩემმა, — ნამდვილი ღიაკენი ყოფილხარ. დღესვე უნდა წამო-

ვიდე და გნახო, საყდარში როგორ-ღა ჰკითხულობენ, ჩვენსაში
თქმა უნდა, უფრო ხმა-მალლა და რაკრაკით წაიკითხავ?

— ჰო, რა თქმა უნდა,— ეუპასუხე მე.

ამ სიტყვებზე წამოდგა დიდება ჩემი, წამოიხსა ძველებუ-
რად ჩადრი და მითხრა:

— ახლა კარგი დროა საყდარში წასასვლელად. აბა,
შვილო, დაეიძრათ; ღვთის წირვა მოვისმინოთ. გნახო ერთი,
როგორ ჰგალობ!

წამოვდექი და მობუზულ-მოკრუნჩხული ტუსტუსით გაე-
ყვეი. ცოტაოდენი მანძილი რომ გავიარეთ, „კონკაში“ ჩა-
ჯდომა მოისურვა. ჩავსხედით. შოლოდ მე აღრევე დავარივე
დიდება ჩემი:

— შეიძლება უადგილობის გამო ჩვენ სხვა-და-სხვა ადგი-
ლას მოვხედეთ „კონკაში“ და ვიდრე მე არ ვითხრა, არამცა
და არამც ადგილიდან ფეხი არ მოიკვალო-მეთქი.

მართლაც ეგრე მოხდა—სხვა-და-სხვა ადგილას მო-
ხედით.

დაიძრა „კონკა“.

ცოტაოდენი მანძილი რომ გაიარა, დანიშნულ აღავას
გაჩერდა.

წამოხტა დიდება ჩემი და გადადის.

— დიდელი, სად მიხვალ, სადა?— მივაყვირე მე.

— შეილო, განა არ მივედით?

— არა, ჯერ არა!

— მაშ რად გაჩერდა?

— „კონკას“ ლერძი გაუცხელდა და საპონი უნდა წაუ-
სვან, რომ არ დაიწოს,— ვიხუმრე მე.

— ჰო, ეგ სხვა საქმეა,— დაიჯერა დიდება ჩემი.

ცოტაოდენი მანძილი რომ გაიარა „კონკამ“, კიდევ
გააჩერეს.

წამოხტა დიდება და მაინც გადასვლას აპირებს.

— დიდედი, არ მიესულვართ, არა! — ვუყვირი ვეჭყვეჭყალი
გაჩქარებს? შე თითონ გეტყვი, როცა მივალთ. ბიზნიშიცაა

— კარგი, შეილო, კარგი... მაგრამ საკვირველია, რა
ჩქარ-ჩქარა უსვამენ ე საპონსა?!

ძალიან დიდ ხანს ვათროკიანლე დიდედა ჩემი „კონკით“.
არ ვიცი, რვა თუ ცხრა ბილეთი შეუცვალა „კონდუქ-
ტორმა“.

შინდოდა დრო გასულიყო, რომ ეკლესია დაეკეტნათ
და ლოცვისთვის ვეღარ მიგვესწრო.

თორემ მე სადაური ღიაკენი ვიყავი, რომ დიდედაჩემი
ჩემ სანახავად მოდიოდა საყდარში.

მოკარნახე და ღიაკენი?!

— არა, ესეც-კი შესაძლოა: გაჭირვება რომ კარს მო-
მდგომოდა, შეკისრნა მოკარნახეს ღიაკენობა, მაგრამ აქ ხომ
არავითარი გაჭირვება არ იყო?!

შემთხვევით ქაშვეთის ახლო გავიარეთ კონკით.

დიდედაჩემმა „კონდუქტორ“-სა ჰკითხა — ეს რა საყდარი
არისო?

მან უპასუხა — ქაშვეთიო.

ქაშვეთის ხსენება იყო, რომ წამოხტა დიდედაჩემი და
დაიყვირა:

— დააყეთ, ქაშვეთი ყოფილა, ქაშვეთი!

ამ სიტყვებით გადახტა გაქანებულ „კონკიდან“ და ყი-
რამალა გადავიდა.

შეც გადავბტი საჩქაროზე და ვეჭი დიდედაჩემს, მაგრამ
რალა დროს; — თავი გაეტეხნა!

ჩავსვი ეტლში და გავაქანე სამკურნალოში.

თავზე წამალი დანდეს და რაღაც თეთრი ზონრებით და-
ბუნდღეს.

პროზა და პოეზია.

იგავ-არაკი.

ოხტა ვირი, მძიმედ დატვირთული მკნავე დაქრილი შეშით, შემოეყარა გზაზე მახინჯ აქლემს, რომელსაც კუხებიან ზურგზე დაკრული ჰქონდა ლერწმის ვეება კონა. ეჩქარებოდა ვირს ქალაქში ჩასვლა და ადამიანის ბინის გათბობა, მაგრამ ცნობის-მოყვარეობამ წასძლია, და შეჩერდა პატარა ხანს სალაპარაკოდ.

— გამარჯვება, დიდებულო აზიელო! — მიუბრუნდა თავიზიანი სალამით ვირი აქლემს.

— გავიმარჯოს, აფრიკელთა წარჩინებულო შთამომავლო! — უპასუხა არა ნაკლები თავიზიანობით აქლემმა, რომელსაც აჩქარებული მოძრაობისაგან უთრთოდა ტუჩები, რაიცა უწყალოდ ამახინჯებდა ბუნებითვე საძაგელი შესახედაობის ცხოველს.

— მითხარი, რას მივაწერო ასეთი არაჩვეულებრივი ქარება, რომელიც სრულიად არ უხდება შენ წარმოსადგენ გარეგნობას: წრფელის გულით გიჩრევე, არასოდეს არ უღალატო წყნარ ნაბიჯს, რომელიც შენ ახოვანობას სწორედ რომ მეფური სილაძაზის ელფერსა სდებს? — არ დაიშურა საამო სიტყვა ვირმა აქლემისათვის. — მე რომ მზედავ აჩქარებულს, ეს ხომ ადვილი გასაგებია: შეშა მიმაქვს, ვეშურები ადამიანის გასათბობად. რას იზამ? თუ გვიკისრია მისი სამსახური, კიდევაც უნდა ვწიოთ ჭაბანი.

— ჰმ, ადამიანს ათბობთ? ემსახურებით! დიდი სამსახური ვაგვიწვევიათ, თქვენმა მზემს! დაცინვის კილოთი უპასუხა აქლემმა და უშნოდ დაუშვა ქვემო ტუჩი. — სამსახური ჩვენია, და ჩვენ გვაქვს საჩქარო საქმე, რომ ადამიანმა მალე გადააკეთოს ეს ლერწამი საღამურებად, დაუკრას ტკბილი სიმღერა და ამ სიმღერით გაითბოს არა თუ ხორცი, რომელსაც ემსახურება თქვენი შეშა, არამედ თვით სული! — სთქვა რა ეს „ხელოვნების ქურუმმა“, გადახედა მოკამათეს თავისი სულელური თვალებით, ხმა-მალლა დაიწყო ქშენა, თითქოს „ხაბარდას“ ეუბნებოთ გამვლელთ, და ამაყად თავის გზაზე გაეშურა.

დავ. კილოსანიძე.

კ ა ლ ი ა.

(ზღაპარი ევალდისა).

უა აფრიკაში, სადაც ზანგები სცხოვრობდნენ, დახტოდა ერთხელ კალია ბალახებში და რალასაც სკამდა. უცბად საიდანღაც მოფრინდა შერცხალი და დაჯდა იქვე ბუჩქნარზე.

— ვინა ხარ დობილო? — შეეკითხა კალია.

შერცხალი მიესალმა, ის კარგ გუნებაზე იყო, რადგან ხვალისთვის უცხო ქვეყნებში გასაფრენად ემზადებოდა. კალიას საპასუხოდ იმან მზიარული კიკტიკი მორთო:

მე შერცხალი ვარ პატარა,
მარად მშრომელი გულითა;
გავთბები, სამშობლოსაკენ
მიფრინაე სიხარულითა;
ჩრდილოეთისკენ მივილტვი,
სადაც სიცივე მტანჯაედა,
და უსახლკარო სიკოცხლე
ჩემთვის სიბნელეს ხარჯაედა.
მწვანე ფოთლები ბუჩქების

არ მიგზავნიდა საზრდოს იქ;
თუმცა ძუნწობდა ის მხარე,
მიინც ვიძახდი „ქიკ-ქიკ-ქიკ!“

— კეთილი იყოს შენი მოსვლა! — წამოიძახა კალიამ: —
სასიამოვნოა შენი გაცნობა; აი, ხომ ხედავ, აქ საკმელო
ბლომად არის — ყველას გვეყოფა.

მერცხალი კვლავ განაგრძობდა:

ფრთები გავშალე, აფფრინდი
და კვლავ ჩრდილოეთს მივმართე.
ის არის ჩემი სამშობლო,
ჩანგრეც იმისთვის მოვმართე.
აწ იფურჩქნება მთა-ველი
და მოჩქრიალებს მწვანე იქ. —
იქ ახლა გაზაფხულია,
და მიტომ ვხარობ: „ქიკ-ქიკ-ქიკ.“

— მაშ ეგრე, — შენ უცხო ქვეყნებში მიფრინავ? არ
მომწონს შენი განზრახვა; ჩვენ აქ ძალიან კარგად შეგვე-
ძლო ერთად ცხოვრება. გეტყობა — მუსიკალური ნიჭი
გქონია.

— ეგრე ამბობენ, — უპასუხა მერცხალმა: —
შენ ვინ-ღა ხარ?

კალიამ სიმღერით უპასუხა:

მე კალიას მეძახიან,
სხვებისათვის არ ვზრუნავ, —
ქიანურსა ფრთებით ვუკრავ,
სულ ბალახს ვჭამ, სულ ვბტუნავ.
ცხელ ნამჯებში გავიძახი
განუწყვეტლივ „ქრი-ქრი-ქრი!“

გულ-მოდგინედ ვეძებ საზრდოს
 და გალობით ვხტი, ვხტი, ვხტი!

— შენც მუსიკოსი ყოფილხარ? — ჰკითხა მერცხალმა.

— მაშ როგორ გგონია! თუ გინდა იცოდე, მე უკრავ პირველ კიანურს მთელ აფრიკაში. ეს შენთვის დიდი წყალობაა, რომ ჩემ გალობას ისმენ. ზოგიერთებს არ შეუძლიათ ჩემი გალობის მოსმენა, მაგალითად — ადამიანებს.

— ოჰ, ადამიანები! — წამოიძახა მერცხალმა: ისინი არც არაფერს ხედავენ, არც არაფერი ესმით, თუმცა-კი ფიქტრობენ, რომ ჩვენზე უკეთესები არიან.

— ჩემი საქმრო უფრო ბოხის ხმითა გალობს, იმისი ხმა-კი ესმით.

— სადაა შენი საკრავი? — ჰკითხა მერცხალმა.

— აი, აქ, — უპასუხა კალიამ და ასწია უკანა ფეხი. ეს საუკეთესო დასაკრავია. კიანურის ქამანჩად ჩემ ფრთებსა ეხმარობ.

— ეს ძალიან საინტერესოა. გეტყობა-კარგი სმენაც უნდა გქონდეს. მაგაში ეჭვიც-კი არა მაქვს.

— ყურები წინა ფეხებზე მაბია, — სთქვა კალიამ.

— რა საკვირველ ცნობებს მიძღვე! — წამოიძახა მერცხალმა.

ამ დროს ბალახში მეორე კიანურის ხმა მოისმა.

— ბოდიშს ეიხდი, — უთხრა კალიამ: — ეს ჩემი საქმრო მეძახის. დღეს ჩვენი ჯვარის წერა იქნება.

— გისურვებ ბედნიერებას, — უთხრა მერცხალმა. მაგრამ კალია ისე უცბად გაჰქრა, რომ არც-კი გაუგონია მერცხლის უკანასკნელი სიტყვები.

— ამ მოუსვენარს ეტყობა — კარგი ფეხები უნდა ჰქონდეს, — გაიფიქრა მერცხალმა.

ის ისევ ძველ ადგილზე დარჩა, რადგან ჰფიქრობდა ყველა საქმეების მოწესრიგებას აფრიკაში და ჩრდილოეთისკენ გამგზავრებას.

ქართული
ლიტერატურა

სალამოთი კალია დაბრუნდა.

— ყველაფერი ვათავებულობა, — უთხრა მერცხალს.

— მაშ შეიძლება მოგილოცო?

— საჭირო არ არის. ჩვენთვის, კალიებისთვის, ქორწინება სიკვდილის დასაწყისია. ახლა მე კვერცხების გამოტანა-ლა დამჩნა და შემდეგ მოვკვდები.

— შენ ქმარს რაღა დეემართება? — მკითხა მერცხალმა.

— ის თუ ახლა უკვე მკვდარი არ არის, ამაღამ მიინც აღარ გადარჩება.

— რა უბედურებაა, რა უსამართლობაა! — წამოიძახა მერცხალმა: — სხვებს-კი ყველას აქვს ბუდე, ჰყავს შეილები, ქმარი, რომელიც თავის გალობით ატკბობს ოჯახს.

— ბოდიშს ვიხდი, რომ გაწყვეტინებ: გულწრფელად უნდა გითხრა-არა მსურს მაგისტანა ლაპარაკს ყური უგდო. შენ ბევრი ქვეყნები მოგივლია; ბევრი რამ გინახავს და არ შეგფერის ტკბილ-გრძნობიერება. თუ გინდა — საქმის თაობაზე ვილაპარაკოთ, როგორც გამოცდილმა ხალხმა. ზოგი ქორწინებამდის მხიარულობს, ზოგიც ქორწინების შემდეგ. მხოლოდ სულელები ფიქრობენ, ყველამ ისე უნდა იცხოვროს, როგორც ჩვენაო.

მერცხალმა არაფერი უპასუხა.

კალიამ ბალახის ქაში დაიწყო. როდესაც დაიკმაყოფილა სიმშლილი, სუყველაფერი ისევ უკან გამოაფურთხა.

— შენ კარგი ჩვეულება არა გქონია ქამის დროს, — მისცა შენიშვნა მერცხალმა.

— შენ ისევ შენსას განაგრძობ! — წამოიძახა კალიამ: — მე ჩემებურად ვჭამ. აი ეს ჩალა ჩემი კუჭისთვის სასარგებლო არ არის. მე მხოლოდ წვეს გამოვწუწუნავე ხოლმე. შენც, მუცელს რომ გაივსებ, ყველაფერს კუჭში არ ინახავ.

— ეგ მართალია, მაგრამ მე სხვა გზით ვიშორებ უსარგებლო საჭმელს.

— შენა გგონია, რომ ეს უფრო ლამაზი სურათებზე სიცილით შეეკითხა კალია:—მაგრამ შეგწყვიტოს უნარგებლობა კამათი. სჯობია მითხრა—აქ გარეშემო ბევრი ბალახია? შენ მაღლა ზიხარ და უკეთესად დაინახავ.

— რა მანძილზედაც-კი თვალი მიჭრის, ყველგან ბალახსა ვხედავ. ეს ბალახი რამდენსამე მილიონ კალიას ეყოფა.

— არა, ეგ საკმარისი არ არის. ახლა აქ ძლიერა ცხელია, და თუ სულ ესეთი დარი იქნება და წვიმები არ შეგვაწყუბებს, მაშინ იმდენი კალია გამოიჩეკება, რომ ეს ბალახი აღარ ეყოფა.

— მაშ რას იზამთ ხოლმე ამნაირ შემთხვევებში?—ჰკითხა მერცხალმა.

— მაშინ ჩვენ ალავს ვიცვლით: ერთი ალაგიდან მეორეზე გადავდივართ ხოლმე.

— მართლაც, მე უკვე შეგაძინე, რომ კარგი ხტომა გცოდნია.

— ერთი ეს მითხარი: საიდგანაც შენ მოფრინდი, იქ ბევრი ბალახია?—ჰკითხა კალიამ.

— რასაკვირველია, —უპასუხა საყვარელი ადგილის მოგონებით გამზიარულებულმა მერცხალმა.—ის ერთი ულამაზესი ალაგია მთელ ქვეყნიერობაზე. ზაფხულში მთელი ის ქვეყანა მწვანითაა მოსილი: მინდორი, ველი, ტყე, ქაობი—სუყველაფერი ბალახით არის მოფენილი.

— შე ამას დავიხსოვებ,—სთქვა კალიამ.

— დაიხსოვე, მაგრამ შენ შენი ნაზი, წვრილი და მოკლე ფრთებით ვერ მიადწევ იმ ადგილამდის; იქამდის დიდო მანძილია!

— შენ რომ ფიქრობ, მე იმაზე უკეთესად დაეფრინავ როდესაც კუჭი ძლიერ ამოვსებული არა მაქვს და ტანშიაც ცოტა კვერცხები მაქვს, მაშინ ძლიერ სწრაფად დაეფრინავ ჩემ ტანში ბევრი ცარიელი ადგილია. მე ბევრ ჰაერს შევი-

სუნთქავ ხოლმე, ამოვივსებ იმ ადგილებს და მაშინ უფროსად
საქმეც კარგად მიდის.

— რადგან აგრეა, მე მოხარული ვიქნები შეეხვედე იქ
შენ რამდენსამე შეილს.

— რამდენსამეს! — დაცინევით წამოიძახა კალიამ: — აი ახლა
შენა გყავს ქმარ-შვილი, გაქვს ბუდე და გგონია, რომ რა-
ღაცა ხარ, რასმეს ნიშნავ. ჩვენ, კალიებს-კი — ჩვენი თავი
არაფრად მიგვაჩნია, როდესაც მარტონი ვართ. მაგრამ რო-
დესაც შევიკრიბებით ხოლმე ერთად, მაშინ ჩვენისთანა ძლი-
რი არაფერ არის ქვეყანაზე; მაშინ ჩვენ ვერაფერ დაგვიქვრს,
ვერაფერ გავვიწვევს წინააღმდეგობას: ყველაფერს ვანადგურებთ,
რაც-კი გზაზე გადაგველობება. გინდა გავაგონო ჩვენი ბრძო-
ლის სიმღერა?

— იმღერე! მაგრამ მგონი შენ საზღვარს გადასციდი და
კვებნა დაიწყე.

— აბა, მაშ უური მიგდე!

კალიამ მომართა თავისი კიანური;

ჩვენ გახლავართ კალიები, —
ცხადლივაც და სიზმრადაცა,
ვანადგურებთ მწვანე ფოთლებს,
არა ვზოგავთ ბალახსაცა.
რაა ჩვენთან ზღვა უსაზღვრო!
ღრუბლებივით ჩვენ ვართ ხშირი:
ხალხსა მოვგვრით მწარე შიმშილს
და თან მოვვაქვს შავი ქირი.
საცა გავშლით მარღად ფრთებსა,
გავამრავლებთ ბაცილებსა,
მილიონებს, ბილიონებს,
ქვიშაზე მეტს, ბევრის ბევრსა...
დაუფრინავთ და დაენავარდობთ

ქართული
ენების მეცნიერებათა
აკადემია

გუნდ-გუნდათა ღრუბელივით.

დედამიწას გარეშემო

ვუვლით მძაფრი გრიგალივით.

— არა ყოფილა სასიამოვნო თქვენი სიმღერა, — უთხრა მერცხალმა. — მაგრამ თუ ყველაფერი ის, რასაც შენ ამბობ, მართალია, რაღას აკეთებთ ხოლმე, როცა ყველაფერს შესჯამთ?

— არაფერი ვიცი, — უპასუხა კალიამ: — ახლა დროა კვერცხების დადებისა.

ამოთხარა ორმო იქვე, სადაც იჯდა და ჩასდო შიგ 25 კვერცხი; შემდეგ კიდევ ამოთხარა მეორე ორმო, კიდევ ჩასდო შიგ კვერცხები; ამოთხარა მესამეც, ჩასდო კიდევ 25 ცალი, და ამის შემდეგ სულ გამოეღია ძალ-ღონე, მოწყდა, თავი და ფრთები ძირს ჩამოაშვა.

— ანდერძად დაუტოვე ჩემ შეილებს ჩრდილოეთისაკენ წასვლა: ეგებ იქ მწვანე ქვეყნები დახვდეთ და სამყოფი საქმეელი იშოვნონ.

— ღმერთმა მიანიჭოს მაგათ ყველანაირი სიკეთე! — დალოცა მერცხალმა.

— ვკვდები! — წამოიძახა კალიამ და იქვე დაეცა.

მაისის ბოლო რიცხვებში, სწორედ იმ დროს, როცა მერცხალი თავის კვერცხებზე იჯდა და ელოდა პატარა ჩიტუნების გამოჩეკას, მიწიდან ამოძვრნენ პატარა კალიები. ისინი ძალიანა ჰგვანდნენ თავის დედას, მხოლოდ ტანით უფრო მომცროები იყვნენ და არც ფრთები ჰქონდათ. იმათი პირველი სიტყვა, როგორც ყველა ბავშვებისა, იყო: ვეშინა!

ისინი სჯამდნენ გამუდმებით, მთელი დღე; ზოგიერთნი, უფრო მოხერხებულნი, ღამეც-კი არ ისვენებდნენ. ახლა რომ მერცხალს დაენახა, რაც გარეშემო ხდებოდა, მიხედებოდა, თუ რისთვის ზრუნავდა ისე იმათი დედა. მშვენიერი დარი იყო, და უთვალავი კალია გაჩნდა, როგორც იწინასწარმეტყველადიღმა კალიამ.

მთელი დედამიწა მოფენილი იყო კალიებით; ჯერ კიდევ დღეს
ლი აღგილი არსად მოიპოვებოდა.

საშინელი გაუმძღვრები იყვნენ. ორი დღის განმავლო-
ბაში გარეშემო მიღამოები დაცარიელდა: აღარ მოიპოვებო-
და არც ერთი შწვანე ყლორტი, ბაღახი, — ყველაფერი გადა-
ხრეს; პატარა ბუჩქნარის ფოთლებიც სულ გადაქამეს; ჰაერ-
ში მხოლოდ გატიტვლებული ტოტები-ღა სჩანდა, თითქოს
ზამთარი ყოფილიყოს. გულსაკლავი სურათი იყო, მაგრამ ზან-
გები ამით თავს არ იწუხებდნენ, რადგან ხენა-თესვას არ მის-
დედნენ ღ ისეთი საქონელი არა ჰყავდათ, რომელსაც ბაღა-
ხი ესაჭიროება. ამასთან სწამდათ, კალიებს ღმერთი ვზავნი-
სო. მიუხედავად ამისა ისინი დიდი სიამოვნებით შეექცევიან
ხოლომე კალიებს. შემწვარი კალია უგემრიელეს საქმელად ით-
ვლება იმათში. კალიებს აღარაფერი გადარჩათ შესაქმელი.
გაისმა იმათი საშინელი ხმა: გვშიან, გვშიან, ვიბოცებით შიმ-
შილით! კალიები დაიძრნენ იმ აღგილიდან, და ვისაც
დედამ ანდერძად დაუტოვა ჩრდილოეთის მწვანედ აბიბი-
ნებულ ქვეყნებში გამგზავრება, დასრულეს დედის ანდერძი:
შემოიერთეს ბევრი სხვაც და გასწიეს. ისინი მიდიოდნენ
გუნდ-გუნდად, ისე ახლო ერთმანეთისაგან, რომ უკანა რიგი
წინა რიგს ფეხს აღვამდა. ვზავზავ უერთდებოდათ უთვალავი
სხვა კალია და თან-და-თან იზრდებოდა და იზრდებოდა კა-
ლიათა რიცხვი.

II

იმათი გუნდი მოვავგონებდათ ჯარს, რომელიც რასაც
დაეცემოდა, ყველაფერს ანადგურებდა, აწიოკებდა.

იმათ არ აჩერებდა არც ტბა, არც ქაობი. წინა რიგში
მყოფი კალიები უშიშრად გადაეშვებოდნენ წყალში, იმათ
მიჰყვებოდნენ სხვები, და რამოდენიმე წუთის განმავლობაში

წყალი ითვისებოდა მკვდარი კალიებით. იმათ გვამებზეც დასა-
დაცოდებოდნენ დანარჩენები და ვადიოდნენ წყლის შერე-
ნაპირას. მიუხედავად იმისა, რომ იმათ რიცხვს აკლდებოდა
მილიონები, არაფერი ეტყობოდათ: კალიების რიცხვი დღი-
თი-დღე იზრდებოდა, ყოველდღე ახალ-ახალი უთვალავი გუნ-
დები ემატებოდა.

— გვშიან, გვშიან! — ამ სიტყვებით ისინი მიდიოდნენ და
განაგრძობდნენ გზას.

ფრინველები ანადგურებდნენ კალიებს; ქიანქველები სქა-
მდნენ, რამდენიც-კი შეეძლოთ: უთვალავს სქამდა სხვა-და-
სხვა ცხოველები. ბევრი სხვა წარმომადგენელი ცხოველთა
სამეფოსი, — სპილო, მარტორქა, ანტილოპი, — სქყლტდნენ
თავის ფეხ-ქვეშ, მაგრამ იმათი გუნდი მაინც იზრდებოდა,
იზრდებოდა და მიდიოდა სულ-წინ, ჩრდილოეთისაკენ.

რა ადგილსაც-კი დაეცემოდნენ კალიები, აღარაფერსა
სტოვებდნენ, ყველაფერს ანადგურებდნენ. საშინლად ღმუო-
დნენ სპილოები და ანტილოპები, რადგან კალიებმა აღარ
დაუტოვეს არც ერთი მწვანე ფოთოლი; აღარც წყალი იყო
იმათთვის, რადგან ყველა მდინარეები და წყაროები სავსე
იყო მკვდარი კალიების გვამებით, რომლებიც დაღბნენ და
გარეშემო საშინელ სუნს აყენებდნენ. იღუპებოდნენ მწერე-
ბი, რომლებსაც მოაკლდათ საკმელი: მწვანე ფოთლები, ბა-
ლახი; იღუპებოდნენ ფრინველები, რომლებიც ვეღარა შოუ-
ლობდნენ მწერებს თავისთვის და თავის შვილებისათვის.

კალიებს-კი არაფერი აწუხებდათ და თავისთვის განა-
გრძობდნენ გზას.

ერთხელ ღამე ისინი შეჩერდნენ დასასვენებლად.

— მე ახლავ გავსქდები! — წამოიძახა ერთმა პატარა კა-
ლიამ.

— ჩვენ გავსქდებით, გავსქდებით! — მისცა ხმა მრავალ-
მა კალიამ.

ისინი ისე გაიზარდნენ, ისე გასუქდნენ ბევრნი, რომ ძველი ტანსაცმელი აღარა ჰყოფნიდათ, ვინც ვინც ჰქონდათ და შიგ ველარ ეტეოდნენ. ამიტომ გაუსქდათ ტყავი და ქვეშ ახალი ტანსაცმელი აღმოაჩნდათ.

კალიები ასე, ამნაირად იზრდებიან.

მეორე დღეს, როდესაც დასტოვეს ის ადგილი, მიწა მოფენილი იყო იმათი ძველი ტყავით. ოთხჯერ კიდევ გამოიკვალეს ისევ ამნაირად თავისი ტანსაცმელი და ქამის მოთხოვნილება უფრო-და-უფრო ეზრდებოდათ. რამდენიმე დღის შემდეგ მებუთედ უნდა გამოეცვალათ ტყავი. ისინი შეჩერდნენ და გაიკეთეს რამდენიმე ათასი ბანაკი, რადგან ეს წელიწადი ძლიერ კარგი გამოდგა, როგორც იწინასწარმეტყველა კალიების დედამ. კალიები ისე გამრავლდნენ—ძლივს ეტეოდნენ ადგილზე. მხოლოდ ახლა უფრო მეტად ხმაურობდნენ, ვიდრე წინად. საკვირველი ის იყო, რომ აღარავინ ითხოვდა საქმელს, აღარავინ გამოაფურთხებდა უკვე შექმულ ბალახს. ეტყობოდათ—რაღაცასთვის ემზადებოდნენ, რაღაცას ელოდნენ. გადიდებული თვალებით შესცქეროდნენ ერთმანეთს და რაღაცას ჩურჩულებდნენ.

—დღეს უნდა მოხდეს!—წამოიძახა ერთმა მათგანმა.

—ამალამ, ამალამ, ამალამ!—ზუზუნებდა კალიების უთვალავი გუნდი.

არავინ დაჩინილიყო გულგრილად, ყველა რაღაც დიდ-მნიშვნელოვან ამბავს მოელოდა. უცბად, თითქოს ერთი კაცის ბრძანებით, ყველა კალიებს ერთად გაუსქდათ კანი, მხოლოდ ამას სხვა შედეგი მოჰყვა: ძველი ტყავიდან გამოძვრნენ ახალი კალიები ქიანურიტ და ფრთებიტ. ყოველ მათგანს გამოება ოთხი ლამაზი, სპეტაკი ფრთა. გაკვირვებული კალიები შლიდნენ ფრთებს, ათვალეიერებდნენ ერთმანეთს; იმათ სიამოვნებას და სიხარულს საზღვარი არა ჰქონდა.

როდესაც წყვედიად გაიფანტა და შორს მხემ ამოანათა, ერთმა ვილატამ დაიყვირა:

— შშიან, შშიან!

— გვშიან, გვშიან, გვშიან,— აჰყენენ ამ ხმას სხვებიც და მილიონები იმეორებდნენ ამ სიტყვებს. გარშემო ყველაფერი აოხრებული იყო: საკმელი არსადა სჩანდა; მაგრამ კალიებს ახლა აღარ ეშინოდათ, რადგან ფრენა შეეძლოთ. სუყველა დაშშეული იყო დიდხნის უქმელობით, ყველას ბევრი ცარიელი ადგილი ჰქონდა ტანში; იმათ შესუნთქეს ბევრი ჰაერი, სანამ არ ამოივსეს ის ადგილები და არ დაემზგავსნენ მრგვალ ბურთს: გაშალეს ფრთები და გაფრინდნენ. ერთმა მომართა ქიანური; იმას სხვებმაც მიბაძეს და გაისმა ჰაერში იმათი სიმღერის ხმა:

„ჩვენ გახლავართ კალიები...“

ისინი აფრინდნენ სულ ძალა.

თავის დღეში არავის ენახა ასეთი სურათი.

კალიებმა, როგორც ღრუბელმა, ისე დაჰფარეს მზის სხივები და დააბნელეს დედამიწა.

აფორიაქებულ, შეშინებულ ზანგებს ეგონათ მზე დაბნელდა და ქვეყნიერება ილუპებო. როდესაც კალიები მოშორდნენ იმ ადგილს და მიეფარნენ ჩრდილოეთისაკენ, მზემ ისევ გამოაქყიტა თვალი და დაცარიელებულ მიწაზე კვლავ აბიზინდა ახალი ბალახი.

ჩრდილოეთ აფრიკაში, ხმელთა შუა ზღვის ნაპირზე მდებარეობს ერთი უმშვენიერესი ქვეყანა მთელ დედამიწის ზურგზე. იქ ყოველთვის ისეთი ამინდი არის, რომელიც ხელს უწყობს კარგ მოსავალს. მინდვრებზე ბიბინებს კაცის სიმაღლე ბალახი. გორაკებზე ვაზები იხრება მტვევების სიმძიმისაგან. იქ არ იცის გულსაკლავი ცივა ზამთარი; მცენარეთა სამეფო მხოლოდ პატარა ხნით ეძლევა მოსვენებას, რომ კვლავ გაიღვიძოს და უფრო გულუხვად დაამშვენოს ის პატარა ქვეყანა. იქ ვერც ცხელი ზაფხულსა ნახავთ, როდესაც მზის გახურებული სხივები სწვავს ბალახს, აშრობს წყლებს, მდინარეებს, ტბებს, როდესაც ხალხი იხოცება წყურვილით.

ყოველ ნაბიჯზე წყაროები ამოჩუხჩუხებს მიწიდან, სურათი მზის ამოსვლისა და ჩასვლისა ახარებს მაყურებელთ, ტყეებში გაისმის საამური ქიკიკი ფრინველებისა; დაბტიან და ცელქობენ ირმები; ფუტკარი და ლამაზი ქრელი პეპელეები დაფრინავენ სურნელოვან ყვავილთა შორის. იქ ცხოვრობს მზისაგან გაშავებული ხალხი, კმაყოფილი თავის ბედისა და ქვეყნისა.

კვირა დღეს ამ ქვეყნის ერთ-ერთ სოფელში ხალხი შეკრებილიყო ერთ ეზოში, სადაც გაჩაღებული ქორწილი იყო. ყველა მზიარულობდა! საღამოთი მზიარულობამ უფრო იმატა, რადგან ციკვა უნდა დაწყობილიყო. დედებს თავისი ძუძუშწოვარა ბავშვებიც-კი თან მოჰყავდათ, რომ ყველას მიეღო მონაწილეობა საერთო მზიარულებაში. საკრავებსა მართავენ, მაგრამ მუსიკა ცოტა ხნით შეაჩერეს, რადგან ერთი მოხუცებული სიტყვებს ამბობდა და ლოცავდა ახლად ჯვარდენწერილებს: „თუ იცხოვრებთ კეთილად და პატიოსნებით, ღმერთი არაფერს დაიშურებს თქვენთვის, ყველაფერი საკმაო გექნებათ, მიწა კარგ მოსავალს მოგცემთ და არაფერი უბედურება მოგვლით ამ ბედნიერ ქვეყანაში“. ჯერ ლაპარაკი არ გაეთავებინა, ვილაცამ გაიშვირა ხელი სამხრეთისაკენ და წამოიძახა:

— უყურეთ, უყურეთ, როგორი ღრუბელია! საღამოთი უსათუოდ ავდარი იქნება ქექა-ქუხილით.

ამ დროს აქ ქექა-ქუხილი თავის დღეში არ ყოფილა!

— ასი წელიწადია, რაც ვცხოვრობ, და არ მახსოვს ამ ქარს, რომელიც ახლა უბერავს, წვიმა მოეტანოს.

— მაშ რა არის ეს ღრუბელი, რას გვიჭადის?—პკითხეს სხვებმა.

ყველას თვალი მიეპყრო იქითკენ, საიდანაც ეს საშინელი ღრუბელი მოდიოდა. ცა აღარა სჩანდა: ღრუბელი უფრო და უფრო იზრდებოდა, ახლოვდებოდა და თან-და-თან ბნელდებოდა.

— რას ნიშნავს ყველა ეს?— გაისმა აქა-იქ შეშინებულნი ხმები.

კაცებმა სერიოზული გამომეტყველება მიიღეს; ქალები შეშინებულნი ერთმანეთს ეკვროდნენ, ჩურჩულებდნენ და გაფაციცებით აღევნებდნენ თვალს ღრუბელს.

გაქრა მზიარულება. თუმცა არაფერ იცოდა რა მოელოდათ, რისი ეშინოდათ, მაგრამ რაღაც ცუდი წინაგრძობა ყველას გულს უმძიმებდა.

ღრუბელი-კი იზრდებოდა და თან-და-თან ძირს ეშვებოდა. აი ღრუბელმა შვეც დაფარა: სიბნელემ მოიცვა არე-მარე; შეწყდა ტყეში მზიარული ჭიკჭიკი ფრინველებისა; თავზარ-დაცემული ხალხი შიშით ერთმანეთს ეკვროდა.

— ჩუმაღ!— დაიძახა მოხუცებულმა, — გესმით?

„ჩვენ გახლავართ კალიები!..“

მოისმა კალიების ბრძოლის სიძლერა.

არაფის ესმოდა იმათი სიტყვები, რადგან ადამიანები იყვნენ; ესმოდათ მხოლოდ კალიების შრიალი, ზუზუნი და ფრთების ფრთხიალი. ხედავდნენ მხოლოდ, რომ ღრუბელი იზრდებოდა და იზრდებოდა.

— აი, ღრუბლიდან რაღაც ჩამოვარდა!— წამოიძახა პატარა ბიჭმა.

ხელში კალია ეჭირა. ყველა მისცივიდა სანახავად, მაგრამ ამ დროს ჩამოვარდა მეორე, მესამე, მეოთხე, და მთელი ღრუბელი კალიებისა ძირს ჩამოწვა შრიალით და ხმაურობით. დაფეთებული ხალხი ტანიდან იშორებდა კალიებს; ქალები და ბავშვები ყვიროდნენ; კაცები ჯოხით იგერებდნენ და სკყელეტდნენ ფეხ ქვეშ, მაგრამ ვერ შეაჩერეს ეს საშინელი წვიმა კალიებსა. არაფერ იცოდა— როგორ ემოკმედნა: ყველამ სახლებს მიაშურა. მაგრამ ბუხრებიდან და ფანჯარებიდან სახლებიც აესილიყო კალიებით. ორი საათი გაგრძელდა ეს წვიმა. ბოლოს ცა მოიწმინდა; მზემ ისევ ამოანათა, მაგრამ

არ იყო არსად თავისუფალი ადგილი: ყველაფერი დაკავშირებული იყო კალიებით. ხეები იმტვრეოდა და იზნიკებოდა ჩამოკიდებულ კალიების სიმძიმისაგან; კალიები დაძვრებოდნენ კაცების ტანზე, დააფრინდნენ ძაღლებს, ქათმებს, ანადგურებდნენ ყველაფერს; ხალხმა არ იცოდა რა ექნა: აღიოდა მალლობა ადგილებზე და იქიდან ათვალისწინებდა თავის მიმდევრებს: ყველგან კალიები იყო, სუყველაფერი კალიებით იყო მოფენილი. იმათ ემატებოდა ახალ-ახალი გუნდები: ახალი ღრუბელი ჰფარავდა ცას და საშინელი სისწრაფით ეშვებოდა ძირს.

უიმედო ხალხი გამოვიდა თავის სახლებიდან და ხისტოტებით ლამობდა კალიების განადგურებას. მილიონი კალია დაიღუპა ამ ტოტების წყალობით, მაგრამ მილიონი და უფრო მეტი განაგრძობდა ფრენას, ხტუნვას და ყველაფრის განადგურებას. ცეცხლი წაუკიდეს ბაღებს, სადაც უფრო მეტი კალია ეგულებოდათ; აპრიადდა ცეცხლი; ავირდა კვამლი; დაიწვა მწვანე ბაღები და ყანა, მაგრამ ვერ შეამცირეს თავისი ზარალი: მილიონი და ბილიონი კალია ანადგურებდა ყველაფერს, აცარიელებდა ყანებს და მინდორ-ველს.

რვა დღე გაგრძელდა კალიების ქეიფი. რვა დღის შემდეგ აღარაფერი მოიპოვებოდა ოდესღაც აყვავებულ, მდიდარ ადგილზე. კალიები აფრინდნენ და თავისებურად შეჯგუფებებმა, ღრუბლის მზგავსად, საშინელის სისწრაფით განაგრძეს გზა, გასწიეს წინ, ჩრდილოეთისაკენ. შემრუწუნებული ხალხი გლოვობდა განადგურებულ სახლ-კარს. აღარ ისმოდა მუსიკის ხმა: საკრავები კედელზე ეკიდა. მოხუცებული გარდაიცვალა მწუხარებისაგან.

შემოდგომაზე მერცხალი ჩვეულებისამებრ აფრიკაში ბრუნდებოდა; იმან გამოჩეკა ბარტყები, გაზარდა, შექამა უკანასკნელი ქია-ლუა, ამითი გაათავა ყველა საქმეები ჩრდილოეთში და, როდესაც ზაფხული მიიწურა, გამოსწია აფრი-

კისაკენ. მერცხალმა კარგად იცოდა თავისი გზა, არა — ერთხელ გაუვლია ის მანძილი. იცოდა უფრო სასიამოვნო და მოხერხებული დასასვენებელი ადგილები იყო.

ხმელთა შუა ზღვაზე მდებარეობს ერთი ულამაზესი კუნძული, რომელიც, მიუხედავად თავისი სილამაზისა, გეოგრაფიის რუკაზე არ არის აღნიშნული სიპატარავის გამო. მერცხალი იქ ჰპოვებდა ხოლმე მშვენიერ ხეებს, მინდორებს, ტყეს საფესვ ნადირებით, ხალხს; იქვე ცხოვრობდა მერცხლის მეგობარი მწვანე ქივქავი. როგორც ყოველთვის, მერცხალი დაჯდა იმ ხეზე, სადაც ქივქავი სცხოვრობდა, მაგრამ მის გაკვირვებას საზღვარი არა ჰქონდა, როდესაც დაინახა გადაშლილი სურათი. შეუძლებელი იყო ლამაზი კუნძულის ცნობა. აღარ ისმოდა ფრინველთა ქიქქიკი, მინდორ-ველებზე აღარა სჩანდნენ ცხოველები, აღარც ხალხი. გადებული იყო ფანჯარები და კარები დაცალიერებულ სახლებისა. სუყველადფერი გადამხმარიყო, აღარსად მოსჩანდა ბაღახი, ყანა. დატიტვლებული, გადამხმარი ხეები საშინელ სურათს წარმოადგენდა.

III

მერცხალს ეგონა — გზა დაეკარგე, ის კუნძული არ არისო, მაგრამ ამ დროს მოფრინდა მისი მეგობარი და გაუფანტა ექვები.

— ღვთის გულისთვის, მითხარი ერთი — რას ნიშნავს ყველა ეს?

— დარწმუნებული ვიყავი მაგას მკითხავდი, — უპასუხა მეგობარმა. — მთელ კუნძულზე მხოლოდ მე-ლა ვარ ცოცხალი, მაგრამ მეც მალე მომეღება ბოლო; რადგან არ შემწვეს ძალა გამოგყვე შენ სამხრეთისაკენ.

— მითხარი ჩქარა, როგორ მოხდა ყველა ეს? ^{მარტინულის}
 — კალიები დავეესხნენ და გაანადგურეს ეს ^{მარტინულისა} კუნძული.

— მე ეგ ვერ გამოვიცა, სთქვა მერცხალმა, — ოდესმე, შორს, აფრიკაში ვაეციანი ერთი კალია. ის თავისთვის სკამდა ბალახს ო უკრავდა ჭიანურს; არავითარ ვნებას არ აყენებდა ხალხს, მაგრამ მოიცა... მე რაღაცა მაგონდება... მახსოვს— მეუბნებოდა— მილიონი ჩემი შეილები ჩრდილოეთისაკენ წავლენო...

— შენ მართალი ხარ, — გააწყვეტინა მეგობარმა, — მილიონი ო ბილიონი კალია, როგორც შავი ღრუბელი, თავს დაგეესხა და ჩანთქა, გაანადგურა ყველაფერი.

— მე არ მესმის, — სთქვა მერცხალმა, — იმათ გაანადგურეს ბალახი, მცენარეები, მაგრამ ხალხი და ცხოველები რაღა იქნა? იმათაც ხომ ვერ შესკამდნენ კალიები!?

— არა, ისინი-კი არ შეუქამიათ, მაგრამ დამაცადე — ყველაფერი დაწვრილებით გიამბო.

მერცხალი შიშმა შეიბყრო. იმას მოაგონდა ნაცნობი კალია, რომელიც გულ-მოდგინედ ისმენდა ამბებს ჩრდილოეთ ქვეყნების შესახებ, როგორ ჩასჩურჩულებდა და ანდერძად უტოვებდა შეილებს ჩრდილოეთისკენ გამგზავრებას.

— ერთი ესეც მითხარი, ღვთის გულისთვის, ახლა საითკენ გასწიეს კალიებმა?

— ახლა ცოტა-ღა გადარჩა იმათ გუნდში სიკვდილს; მაგრამ აი, ყველაფერს გიამბობ!

ქივჭაემა უამბო მერცხალს, თუ როგორ დაეცა კუნძულის შავი ღრუბელი კალიებისა, რომელიც კუნძულზე უდიდესი იყო; როგორ გადაბრეს და გადაქამეს კალიებმა ერთ ღღეში აყვავებული კუნძული. საღამოთი ამოვარდა საშინელი გრიგალი ქარი, რომელიც იტაცებდა სახლების სახურავს, აძრობდა ძირიანად უშველებელ ხეებს და ერთმანეთს ახლიდა ზღვის ტალღებს. ამ გრიგალმა ამოწყვიტა მთელი ჯარი კალიებისა. მილიონი და ბილიონი კალიის გვამებით აივსო ზღვა. ტალ-

ლები ეხლებოდა კუნძულის ნაპირებს და გამოჰქონდა გვაშე-
 ბი. მთელი კუნძული მოიფინა დახოცილი გვაშებით...

— განაგრძე, განაგრძე!—სთხოვდა მერცხალი.

— გავათავე. გრივალი ჩადგა. დაიწყო საშინელი სიციხე-
 ები, როგორც თავის დღეში არავის უნახავს. მზე საშინ-
 ლად სწვავდა ყველაფერს დილიდან საღამომდის. წყლები
 დაშრა, ხალხი და ცხოველები ისბდნენ თავისთვის და მწა-
 რედ კვნესოდნენ, რადგან არ შესწევდათ ძალა მოძრაობის-
 თვის; მერე გაჩნდა შავი ჭირი. კალოების გვაშები დაღბა
 და საშინელ სუნს აყენებდა გარეშეშო. სუნი თან-და-თან
 ძლიერდებოდა და სწამლავდა ჰაერს. ავადმყოფობა ხალხ-
 საც მოედო: იხოცებოდა ხალხი, ცხოველები და მწერები.
 ბუზები და ფრინველები უსულოდ ეცემოდნენ მიწაზე.
 იღუპებოდნენ ცხენები და ძროხები. ხალხი ტანჯვაში ლევ-
 და სულს. შავმა ჭირმა ყველას მოუსპო სიცოცხლე, მხო-
 ლოდ შე-ლა გადავრჩი, მაგრამ ვგრძნობ საღამომდის შეც-
 სული ამომხდება.

— გულ-შემზარავი ამბავია!—სთქვა მერცხალმა; ის ნუგე-
 ში-ლაა, რომ კალიაც დაიღუპა. სუყველაფერი უბედურობის
 მიზეზი ის არის: ჭამის დროს კალიები ძლიერ აღებენ პირს,
 ამიტომაც გამოაფურთხებენ ხოლმე უკვე შექმულ ბაღახს; თო-
 რემ ისე რომ სკამდნენ, როგორც ყველა ზრდილი ხალხი,
 საკმელი ყველას ეყოფოდა და იმდენი უბედურება აღარ მო-
 ხდებოდა. შენ ვერ წარმოიდგენ—რა კარგად უკრავდა ქია-
 ნურს ჩემი ნაცნობი კალია.

კოტა ხანს კიდევ იჯდა დაფიქრებული მერცხალი, შემ-
 დევ აფრინდა, გაშალა ფრთები და მიუბრუნდა ქივჭავს.

— დროა წავიდეთ! გამომყევები თუ არა?

მაგრამ პასუხი არ მიიღო. ქივჭავი ტოტიდან ჩამოვარდ-
 ნილიყო და მიწაზე უსიცოცხლო ეგდო.

6. დიდებულიძე.

+ ჩვენი პრობლემა.

I

ემო ნორჩო მკითხველო!

როდესაც ზედავ ბუნების ლამაზ სურათს — მაგალითად ქალას, ხეობას, ჩანჩქერს, შენ გრძნობ ერთგვარ სიამოვნებას, კმაყოფილებას. ამას ეწოდება სულიერი სიამოვნება.

ამგვარად ლამაზი სურათის ხილვით შენ განიცდი სულიერ სიამოვნებას.

აბა დაუგდე ყური მაისის წყნარ, საიდუმლოებით სავსე მთვარიან ღამეში ბუღბუღლის სტვენას. შენ განაბავ სულს და სიამოვნებით მოუსმენ ღამის მგოსანს.

ბუღბუღლის ნაზი, ლამაზი გალობა გაგრძობინებს ამგვარსავე სულიერ სიამოვნებას.

ახლა წაიკითხე ლამაზი ლექსი, მშვენიერი მოთხრობა. ერთი და მეორეც შენში გამოიწვევს კმაყოფილებას, სულიერ სიამოვნებას.

ჩვენ ბევრი გვყავს პოეტები, რომლებმაც სახელი მოი-
ხვეჭეს თავისი საუცხოვო ლექსებით და მოთხრობებზე
ერთი მათგანი ვაჟა-ფშაველაა. განა არ წაგიკითხავს მი-
სი „შელის ნუკრის ნამშობი!“

ვაჟა-ფშაველა.

ჩვენი ვაჟა მთაშია დაბადებული, მთებში უცხოვრობდა,
მთებში გაუტარებია თავისი ბავშვობა და მთები საშინლად
უყვარს. ვაჟას ისეთი მხატვრული ენით ეხერხება მთების აღ-
წერა, რომ კითხვის დროს ნამდვილი მთები გეხატებათ
თვალ-წინ მთელი მათი ბუნებით, ტყეებით, ხეებებით, მდინა-
რეებით, არწივებით, ირმებით, ნისლეებით, ღრუბლებით და
ქექა-ჭუხილით.

აი ერთ თავის ლექსში როგორ ესიყვარულება ვაჟა
მთებს:

მოგესალმებით ქედებო,

მამაქვს სალამი გვიანი;
ჩემსამც სამარეს ამკობენ
თქვენი დეკა, და ლვიანი!

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჩვენი სამშობლოს სილამაზეს მაღალი მთები შეადგენენ. ამ მთებს ვაჟა კავკასიონის მღევებს უწოდებს. და მართლაც, როდესაც ვაჟას ნაწერებსა კითხულობ, უსათუოდ იფიქრებ: ბიჭოს, ეს მთები მართლაც სულიერი არსებანი ყოფილანო.

აბა ყური დაუგდოთ ვაჟას.

მთებმა დახუჭეს თვალები,—სწერს ის ერთგან:

მთანი ივარცხნენ თავებსა,
მთებს ჩაუცვიათ შავები.

აი რასა სწერს ვაჟა მთების შესახებ.

ვაჟამ მთებს სული ჩაუდგა, რომ უფრო მოგვაწონოს, უფრო მოგვხიბლოს მთის სილამაზით.

არ გინახავს, გათენების ხანს რომ ნისლია გაწოლილი მთის კალთებზე?

ნისლი მთების ფიქრიაო, სწერს ვაჟა, თითქოს ამით იმის თქმა უნდოდეს: მთებს ფიქრიც-კი შეუძლიათო.

საუცხოვოა, ჩემო ნორჩო მკითხველო: ჩვენი სამშობლოს ბუნება და მისი ერთი ნაწილი—მთები—მეტად ლამაზად, ერთობ ხელოვნურად დაგვიხატა ვაჟამ. როდესაც წაიკითხავ ვაჟას აღწერას მთებისას, შენც ვაჟასთან ერთად აღტაცებული იტყვი:

ამაზე ტურფა და კარგი
მე სხვა აღარა მგონიაო.

ვაჟას უყვარს თავისი სამშობლო და უნდა, ერთმანეთს შეველაშუქოთ შევიყვაროთ ჩვენი ქვეყანა, მისი ყოველი კუთხე.

მთის შვილია მთიული. ვაჟას მთებზე ნაკლებ არ უყვარს ეს მთის შვილი და თავის ნაწერებში ქებით მოგვითხრობს მთიულთა საგმირო საქმეებს და იმათ თავგანწირულ ბრძოლას სამშობლოს დასაცავად.

თავის პოემებში ვაჟა ქება-დიდებით იხსენიებს იმ გმირებს, რომლებსაც სამშობლოსათვის თავი შეუწირავთ და ამ ქვეყნად კარგი სახელი დაუტოვებიათ.

ავიღოთ თუნდა ვაჟას პოემა „ბახტრიონი.“ აქ პოეტი ქება-დიდებას ასხაშს ორ გმირს—კვირიასა და ქალს ლელას, რომლებმაც თავი გასწირეს ქაბეთის დასახსნელად. თათრები ქაბეთს დაეცნენ. ქაბელებმა მთიულებმა სთხოვეს დახმარება. თათრები გამაგრებული იყვნენ ციხეში. ლელა და კვირია მოტყუებით შევიდნენ ციხეში; როდესაც მთიულები მიადგნენ ციხეს, კვირიამ მათ კარი გაუღო და მთიულებმა ციხე ადვილად აიღეს. სამაგიეროდ თათრებმა იქავე დახოცეს ლელა და კვირია.

ამავე პოემაში ჩვენა ვხედავთ წიწოლას, რომელიც შედრკა, შეშინდა და მტერს ზურგი უჩვენა. მთელმა თემმა შეაჩვენა წიწოლას სახელი. წიწოლამ ველარ გაუძლო სირცხვილს და სასოწარკვეთილებისაგან ხეზე თავი ჩამოიღრჩო; მაგრამ საბრალომ თვისი დანაშაული ამითაც ვერ გამოიხსიდა; მთიულებმა დაადგინეს:

წიწოლას დანაშაული

აწეულია ცამდინა:

დაამცრო ჩვენი სახელი,

მთელს ლაშქარს გული ატკინა.

არც ვინ სამარეს გაუთხრის,

არც ვინ შეუკრავს კუბოსა;
მარტომ იტიროს დედამა,
კრემლი წინ დაიგუბოსა!

ასე ძნელია, როდესაც ადამიანი ლალატობს თავის სამშობლოს, თავის ხალხს.

მთიულეების დადგენილება: წიწოლას არც სამარე გაეუთხაროთ, არც კუბო შეეუკრაითო, სასტიკი და მკაცრია; მაგრამ მიუხედავად ამისა წიწოლას დედა მთიულეებს არ ამტყუნებს, არც შვილს იგლოვს. დედას ის ამწარებს: სირცხვილი რათ მაქამე, რათ შეარცხვინე ოჯახი, რათ უღალატე სამშობლოს და რატომ ბრძოლის ველზე არ მოკვდიო.

ვაქა შესტრფის თვისი სამშობლოს მთებსა და ლამაზ ბუნებას. ქებათა-ქებას უძღვნის ქვეყნისათვის თავდადებულ გმირებს და ლალი და გულ-მხიარული გვიცხადებს:

მთლად მე მეკუთვნის ქვეყანა;
მთაში მთა, ბარად ბარია;
ზღვა და ხმელეთი ერთიან,
ცას—ფარსკულაეების ჯარია.
ღილით მზე მანათობელი,
ღამით—გუშაგი მთვარია.

ამისთანა კაცი ბედნიერი უნდა იყოს. ბედნიერ ადამიანს-კი თვალთაგან კრემლები არა სდის და სევდა არ ეკარება.

ვაქამ-კი თავის ერთ წიგნს „კრემლები“ უწოდა სახელად და შიგ მართლაც ბლომად არის კრემლები.

ერთ იმის ლექსში ჩვენა ვკითხულობთ:

შავიმსუბუქებ კაეშანს
ცხელის კრემლისა დენითა.

მეორე ალაგას პოეტი სწერს:

ცრემლებო, თქვენი შვილი ვარ,
თქვენა ხართ ჩემი ფონია;
იღინეთ უხვად, ვიდრემდე
შემწევს ტირილის ღონია!

როდესაც აღამიანს ცრემლები სდის, მას რაიმე სატკი-
ვარი აქვს.

სატკივარი ბევრნაირია.

ვთქვათ, ვინმემ მოიტეხა ხელი, ფეხი, ან და თავი გაი-
ტეხა. ის სტირის, რადგანაც სხეულის ტკივილი ამწარებს.
მისი სატკივარი ხორციელია.

არ გინახავთ შვილის საფლავზე მტირალი დედა? ამ
უბედურს სხეული-კი არა სტკივა, არამედ გული უკვენსის,
სული უწუხს,—მისი სატკივარი სულიერია.

ვაყას სწორედ სული აქვს დასწულელებული.

კაცი სალი და ჯან-მთელი

ფიქრისაგან ვარ ავადა;

ცეცხლი მედება გულზედა,

შხად არს ჩემ დასაწვადა,—

სწერს პოეტი ერთ თავის ლექსში.

ბრკყალით ვუპყრევიარ სევდასა,

როგორაც არწივს ვნოლია,—

გვიცხადებს ვაჟა მეორე ალაგას.

ცხადია, ვაჟას სტანჯავს რაღაც სევდა; ეს სევდა უკარ-
გავს მას მოსვენებას და ბედნიერებას.

როგორც ტკივილი, ისე სევდაც სხვა-დასხვა-დასხვა-დასხვა-დასხვა გვარი მიზნებით არის გამოწვეული.

არის ადამიანი, რომელიც მხოლოდ საკუთარ თავზე ჰფიქრობს. თუ მისი საკუთარი ცხოვრება კარგად არ მოეწყობა, ის სწუხს: სევდას ეძლევა; მისი სევდა საბირადოა.

არის მეორე ადამიანი, რომელიც უფრო ქვეყანასა და ქვეყნის საქმეზე ჰფიქრობს. თუ ქვეყნის საქმე კარგად მიდის, იმას თუნდა შესცივდეს, თუნდა მოშივდეს, მაინც მხიარული და კმაყოფილია; მისი სევდა საქვეყნოა, საზოგადოებრივი.

ვაჟას სევდა საზოგადოებრივია. ცხოვრობაში ბევრი უსამართლობაა: ღარიბს მდიდარი სჩაგრავს, სუსტს ძლიერი და ეს უკლავს ვაჟას გულს; ის ნატრობს, რომ

სამართლის გამარჯვებასა

მთაზე არწივი ყიოდეს!

საწყალთ საწყლობა რომ მესმის,
იმათ ვარამზე ვწუწუნებ,—

გვეუბნება პოეტი.

მაგრამ უმთავრესი წყარო ვაჟას სევდისა მისი სამშობლოა.

მთები იმიტომ უყვარს ჩვენ პოეტს, რომ ისინი მისი კეკლუცი სამშობლოს სილამაზეს წარმოადგენენ. თვისი საქართველო ვაჟას ყოველივეს ურჩევნია.

ღმერთო, სამშობლო მიცოცხლე,

მძინარეც იმას ვედუღუნებო,—

გვიცხადებს ვაჟა.

უწინდელ დროში საქართველო ძლიერი სახელმწიფო იყო. ქართველი ერი განთქმული იყო ვაჟაკობით, სწავლა-

განათლებით, ხელოვნებით. ის დამოუკიდებელი იყო და მისი თავის ბატონიცა და პატრონიც და იმის მულს ყოველის მზრიდან შემოსეული მტრებისაგან.

განუწყვეტელმა ომმა დაასუსტა ქართველი ერი და მან დაჰკარგა დამოუკიდებლობა: ის იძულებული გახდა რუსეთს შეერთებოდა თავისი ნებით.

ვაჟა შენატრის იმ დროს, როდესაც საქართველო ძლიერი და დამოუკიდებელი იყო. რადგანაც ქართველმა ერმა ძალაც დაჰკარგა, სახელიც და დამოუკიდებლობაც, ვაჟას ამიტომ აღარ შორდება სევდა და მწუხარება, ამიტომ აღარ აშრება თვალებზე ცრემლები.

წარსულზე ფიქრი მაწუხებს,
აწმყოში არა ყრია-რა.

აი რასა ვკითხულობთ ვაჟას ერთ ლექსში.

რას ნიშნავს ეს სიტყვები?

იმას, რომ წარსულში ჩვენ ბევრი რამ ისეთი კარგი გვქონდა, რაც ახლა აღარა გვაქვს და ამისი მოფიქრება ვაჟას აწუხებს. ახლანდელი ჩვენი ცხოვრება და მდგომარეობა კი პოეტს არ მოსწონს, არ აკმაყოფილებს.

სამაგიეროდ პოეტს იმედი აქვს, რომ ქართველი ერი გაღონიერდება, წელში გაშავრდება და ისე მოაწყობს თავის ცხოვრობას, როგორც ეს ამაყ და დაწინაურებულ ერს შეეფერება.

ვიხილავ სანატრელს სახეს,

რომ ამდგარიყოს მკვდრეთითა,—

ამბობს ვაჟა ჩვენ საქართველოზე. ვაჟა დარწმუნებულია, რომ ქართველ ხალხს ბრწყინვალე მომავალი აქვს და მომავლის სხივი აქარვებს პოეტის სევდას.

ვაქას უყვარს თვისი სამშობლო და უნდა, ~~ქვეყნის~~ რომ ჩვენც გვიყვარდეს მისავით სამშობლო მიწა-წყალს.

ვაქა მტერია უსამართლობის, ძალ-მომრეობის, ბოროტების და უნდა, სწყურია, რომ ჩვენც ვსდევნიდეთ უსამართლობას, ბოროტებასა და ძალ-მომრეობას.

ვაქა ქომაგი, მეგობარია გაქირვებულის, ქვრივ-ოზლისა და ჩვენც გვინერგავს მათდამი სიყვარულსა და თანაგრძნობას.

ინოქიძე

ივ. გომართელი.

ტროადის ომი.

აქილევსის სასიკვდილოდ დაჭრა.

ექტორის დასაფლავების შემდეგ ელინთა დიდებული მხედრობა კვლავ სამკედრო-სასიკოცხლოდ შეებრძოლა ტროადელებს. ძლევა-მოსილი აქილევსი გაათრებულ ლომივით მძეინვარებდა ტროადელების რაზმთა შორის და სიკოცხლეს ასაღმებდა ილიონის საუკეთესო გმირებს. ტროადელების მეომრები თავდადებულად იბრძოდნენ, უკანასკნელ ამოხუნთქვამდის იარაღს ხელს არ აშორებდნენ, მაგრამ ელინთა ძლევა-მოსილ მხედრობას მაინც ვერ უმკლავდებოდნენ და მით სამშობლოს დღითი-დღე განსაცდელში აგდებდნენ.

ტროადელებმა მხოლოდ ახლა იგრძნეს ძლევა-მოსილი ჰექტორის დაკარგვა. დიდებული ჰექტორის სარდლობის დროს ტროადის არც ერთ მკვიდრს, არც ერთ მეომარს ფიქრადაც არ მოსდიოდა მოსისხლე მტერი სამშობლოს გა-

გვინადგურებსო. ამ ეამად-კი, როცა დიდებული ჰექტორის გამამხნევებელი ხმა ტროადელების მეომკების ყურთა სმენას არ ატკობდა, როცა ილიონის მხედრობა სამუდამოდ მოკლებული იყო დიდებულ სარდლის გონივრულ ხელმძღვანელობას, ყველანი კრძალვითა და შიშის ზარით დღე-დღეზე მოელოდნენ ილიონის მიუვალ ზღუდეთა დანგრევას, საშვილის შვილო კერას განადგურებას და სამუდამოდ მოშლას.

სწორედ იმ დროს, როცა მეფე პრიაპოსი და მთელი მისი სამეფოს მკვიდრნი უსაზღვრო მწუხარებას გინიციდნენ მოსისხლე მტრისაგან, შორეულ აღმოსავლეთით უამრავის მხედრობით მოადგა ტროადის საზღვრებს აითიოპიის მეფე მემნონი ტროადელების დასახმარებლად. ახალგაზდა მეფე მემნონის ღ მისი უამავრი მხედრობის მოულოდნელად მოსვლამ მეტად გაამხნევა ტროადელები. ახალგაზდა მემნონი, ქალღმერთა ეოსის ვაჟის შვილი, მთელ აითიოპიაში სახელ-განთქმული იყო თავის მამაცობით.

მეფე მემნონმა მოსვლის მეორე დღესვე გაილაშქრა აქველების მხედრობის წინააღმდეგ. აითიოპელების ურიცხვამ მხედრობამ ზღვის ტალღებივით იწყო დენა ტროადის გარშემო მდებარე ბრძოლის ველზე და მოსისხლე მტერზე იერიში იერიშზე მიჰქონდა. ელინთა მხედრობა ძლევამოსილი აქილევის სარდლობით თავ დავიწყებით ებრძოდა მოსისხლე მტერს. ორი მოპირდაპირე მხედრობა მოზვირთებულ ზღვის ტალღებივით შეეჯახა ერთი მეორეს. მშვილდ-ისრების ჰაერში ზუზუნისაგან ყურთა სმენა არ იყო. დედამიწა ერთიანად ზანზარებდა. ყოველის მხრით მეომართა ყვირილი ბრძოლის ველს კიდი-კიდემდე სწვდებოდა. მემნონი და აქილევის ელვის სისწრაფით თავიანთ რაზმებს დასტრიალებდნენ და პირადის მამაცობით მეომრებს ბრძოლისათვის ამხნევებდნენ.

მემნონის შეუბრალებელმა მშვილდ-ისარმა სამუდამოდ გამოასალმა წუთისოფელს ტკბილად მოუბარი ნესტორის

ვაფიშვილი ანტილოზოსი და მრავალი კიდევ სხვა-სხვა ქვეყნისა ელლინთა გმირები. ანტილოზოსის სასიკვდილოდ დაქრის შემდეგ ძლევა-მოსილმა აქილევსმა გადასწყვიტა პირისპირ შებრძოლებოდა მეფე მემნონს და სამაგიერო გადაეხადნა ელლინთა საუკეთესო გმირების სასიკვდილოდ დაქრისათვის.

ძლევა-მოსილი აქილევსი და მამაკობით სახელ-განთქმული მემნონი მართლაც ბრძოლის ველზე პირისპირ შეხედნენ და სამკედრო-სასიკოცხლოდ შეებრძოლნენ ერთი მეორეს. დიდხანს იბრძოდა ორი ძლევა-მოსილი გმირი, მაგრამ ერთი მეორეს ვერ სძლედა. ორთავე გმირის ხმლები ჰაერში საზარლად ელვარებდა. ბოლოს აქილევსმა მოიმარჯვა ისარი და ისეთი სიმძლავრით სტყორცნა გულში მეფე მემნონს, რომ ეს უძლეველი გმირთა-გმირი უსულოდ დაეცა მიწაზე.

მემნონის სასიკვდილოდ დაქრამ ტროადელებს შიშის ზარი დასცა. შეშინებულმა მეომრებმა ბრძოლის ველს ზურგი უქციეს და ტროადის ზღუდეებისაკენ მიაშურეს. გამზნევებული ელლინთა მხედრობა აქილევსის ხელმძღვანელობით ფეხდა-ფეხ გამოუდგა მოსისბლეს მტერს და მოსვენებას არ აძლევდა, სანამ მან ილიონის მიუვალ მაღალ ზღუდეებს თავი არ შეაფარა.

ცოტა ხნის შემდეგ გმირთა გმირი აქილევსი მამაკურად შეებრძოლა მეორე სახელ-განთქმულ ვაჟიკას კიონოსს, რომელიც პოსეიდონ ღმერთის მოწმობით ღეთაებრივი ჩამომავლობისა იყო. აქილევსის მიერ ნატყორცნი ისარი კიონოსს ვერას აკლებდა, რადგან მის ღეთაებრივ სხეულს მუდამ გვერდს უვლიდა. აქილევსი მეტად გააბრაზა ამ გარემოებამ; იგი გადმოხტა სამხედრო ეტლიდან და ფეხ-და-ფეხ გამოუდგა კიონოსს. პოსეიდონ ღმერთმა კიონოსი დაუყოვნებლივ ყელ-მოღერებულ გედათ აქცია. კიონოსმა გედის სახით

ფრთა-ფრთას შემოკრა და შორს, შორს სივრცეში გადაფრინდა და ამნაირად თავი დააღწია აუცილებელ სიკვდილს. ერთი დღის შემდეგ ძღვევამოსილმა აქილევსმა კვლავ იერიში მიიტანა ილიონის მალაღსა და მიუვალ ზღუდეებზე. გმირთა გმირის აქილევსის ძღვევამოსილი შირშიდონელთა მხედრობა სამკვედრო-სასიკოცხლოდ ებრძოდა ტროადელებს. აქილევსი ელვის სისწრაფით თავს დასტრიალებდა ელლინთა მხედრობის რაზმებს და თვითოეულ მეომარს გულში მტერზე გამარჯვების იმედს უნერგავდა. ამ გაცხარებულ ბრძოლის დროს მეფე პრიამოსის ვაჟიშვილმა დაინახა მახლობელ მტრის რაზმებში თავდავიწყებით მებრძოლი აქილევსი და რაც ძალი და ღონე ჰქონდა მარჯვედ სტყორცნა თავისი ბასრი ისარი. პარისის მიერ მძლავრად ნატყორცნი ისარი აქილევსს სწორედ მარჯვენა ფეხის ტერფში მოხვდა და სასიკვდილოდ დასჭრა იგი. ფეტიდა ქალღმერთამ, როცა აქილევსი დაიბადა, იგი წმინდა წყალში აბანავა. აქილევსის მთელ სხეულს ესეთი წმინდა წყალში ბანაობის შემდეგ ის თვისება მიენიჭა, რომ მტრის ლახვარი ვერას დააკლებდა, მისი სხეულის იარაღით დაჭრა ან სრულიად განგმირვა შეუძლებელი იყო.

ამნაირად ფეტიდა ქალღმერთამ თავისი ვაჟიშვილი უზრუნველყო ყოველგვარ ბრძოლისათვის, მხოლოდ ღვთაებრივ დედას ერთი შეცდომა მოუვიდა: აქილევსის წმინდა წყალში ბანაობის დროს ფეტიდა ქალღმერთს მარჯვენა ფეხის ტერფი ეჭირა ხელში და ამნაირად ხელით დაფარულ ადგილს წმინდა წყალი არ ჰპყრებოდა და მაშასადამე არც ის თვისება მინიჭებოდა, რომ მისი დაჭრა ან განგმირვა შეუძლებელი ყოფილიყო. აი, მეფე პრიამოსის ვაჟიშვილმა პარისმა სწორედ მარჯვენა ფეხის ტერფში დაუმოხნა ისარი და კიდევაც ამიტომ სასიკვდილოდ დასჭრა.

დიდებული და ძღვევა-მოსილი გმირის აქილევსის სასიკვდილოდ დაჭრამ დიდად შეაწუხა მთელი ელლინთა მხედ-

რობა. გაცხარებულ ბრძოლის დროს დიდებულმა ძალ-და-ძალ გამოსტაცა ხელიდან მოსისხლე მტერსის უსულო გვამი და დიდძალი მხედრობით გარემოტყული ხომალდებისაკენ წაასვენა. ხომალდებზე განბანეს მიცვალებულის გვამი, წაუსვეს სხეულზე სურნელოვანი საცხებლები, ჩააცვეს დიდებული ძვირფასი ტანთსაცმელები და ისე დაასვენეს სამხედრო კარავში.

ფეტიდა ქალმერთამ გაიგო ზღვის უფსკრულში სამწუხარო ამბავი თავისი შვილის სასიკვდილოდ დაქრის შესახებ და მორთო სახარლად ქვითინი. აცრემლდა მთელი ზღვის სამეფო. ყველანი ნაკადულები მდულარე ცრემლებს აფრქვევდნენ: ღვთაებრივი დედის და ნამფების სამწუხარო ქვითინის ხმა მალაღს ცას სწვდებოდა. ეს სამწუხარო ხმა შორს, შორს ელლინთა ბანაკშიაც მკაფიოდ გაისმოდა და თვითოეულ ელლინთა მეომარს წყლულზე წყლულს უმატებდა. მალალ წვეროვან ოლიმპოსიდან ჩამოფრინდნენ მუზები, გარს შემოფრტყნენ მიცვალებულს და სამგლოვიარო საგალობლებს უგალობდნენ. ჩვიდმეტი დღის განმავლობაში ყველანი სამგლოვიაროდ შემოსილნი, მწუხარედ თავს დაჰქვითინებდნენ დიდებულ გმირთა გმირის ცხედარს. მეთვრამეტე დღეს აღმართეს მალალი კოკონი, დასდეს დიდებული გმირის ცხედარი, შეასრულეს ყველა ჩვეულებად დადებული ცერემონიები, რის შემდეგ კოკონს შეუკეთეს ცეცხლი. ელლინთა საუკეთესო სარდლებმა მოაგროვეს აქილევსის ცხედრის ფერფლი, შეახვეს ეს ფერფლი აქილევსის გულითადი მეგობრის ფერფლთან ერთად და მოათავსეს ერთ ჭურჭელში, რომელიც ღრმად დაკრძალეს საერთო საფლავში, თანახმად პატროკლოსის სიკოცხლეში თხოვნისა.

ორთავე გულითადი მეგობრების საფლავზე აღმართეს მალალი ბექობი, რომელიც ჰელლესპონტის ნაპირებს მწუხარედ გადასცქერის და ყველას აშკარად ამცნებს ორი გულითადის მეგობრის საფლავის ბინადრობას.

ა. მიქაბერიძე.

(წარმოდგენილი პ. ნიორაძის-შიერ).

თეთრ ლითონსა, სხვათა წებოს
 ნოტის რამ ხმა დაუმატე;
 რაც გამოვა, მითი სწერე,
 თუ გაჭირდეს—კიდევ ხატე!

II

ჭირველი სიტყვა ატყდება,
 როცა ძმები იყრებიან,
 (მას ბოლო ასო არ უნდა)
 მეორეზე-კი მღერიან;
 მთელი სიტყვა ვაჭრებს უყვართ.
 ეტრფიან, ეფერებიან.

III

ერთი—დავიდარაბაა,
 მეორე—გადასახდელი.
 პირველს ბოლო მოაკალე,
 გამოვა საცემელ-სახდელი.

რ ე ბ უ ს ი

ერაყნულნი
ნიკოლოზისა

(წარმოდგენილი კალისტრატე შამინოვილის-მიერ).

ე

მათხოვარი
ანუ?

თანხმო-
ბის ნი-
შანი

” პ ”

ქვევრი
ანუ?

ვამხდარი
ანუ?

გაქუმების
ნიშანი

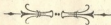
ფ

ქალის
სახელი

მ

ღაბა
რაქაში?

ე

მე-2 №-ში მოთავსებულ რეზუსის აღსნა.

ასეთი ხიდი ვასდე, შენმა შეილი-შვილმაც ზედ გაიაროსო.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე. გამომც. თ. პ. ი. თუმანიშვილი.

1914 წ. მიიღება ხელის მოწერა

დასურათებულ საყმაწვილო ჟურნალ

„ნაკადული“

◀ წელიწადი მათი ▶

ჟურნალი გამოვა ჩვეულებრივი პროგრამით, საგანგებოდ არჩეულ სარედაქციო კომისიის ხელმძღვანელობით;

წლიურ ხელის მომწერლებს მიეცემათ:

24 წიგნი „ნაკადულისა“ **12** წიგნი „ნაკადულისა“
მცირე წლოვანთათვის. მოზრდილთათვის.

36 სურათს ნაკადულის I-ლ გვერდსე.

სახუქრად 1914 წ. ორივე გამოცემის წლიურ ხელის მომწერლებს მიეცემა წიგნი „მიწის ძვრა და ცეცხლის მურქვეველი მთები“ (მრავალი სურათებით) გიორგი ანთელიძისა.

ფასი ჟურნალისა: წლიურად ორივე გამოცემა—5 მ. ნახევარ წლით—3 მან., ცალკე-ცალკე მცირე წლოვანთათვის

24 წიგნი—3 მან., მოზრდილთათვის **12** წიგნი—3 მან.

ფულის შემოტანა შეიძლება ნაწილ-ნაწილადაც.

საზღვარ გარედ: ერთი წლით 7 მ ნახევარი წლით 4 მ.

ვსთხოვთ ხელის მომწერლებს თუ ჟურნალი „ნაკადული“

არ მისდით. ერთი თვის განმავლობაში გვაცნობონ და ადრესის გამოკვლა დროზე შეგვატყობინონ.

ხელის მოწერა შეიძლება

ტფილისში — „ნაკადულის“ რედაქციაში, ზუბალაშვილის სახლი, გოლოვინის პროსპ. № 8. Редакция „Накадули“, Головинский пр. № 8, შემოსასვლელი დავითის ქუჩიდან № 2. და წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებების წიგნის მაღაზიაში, სასახლის ქუჩა. ქუთაისში — ისიდორე კვიციანიძესთან, მ. ყაუხჩიშვილთან და თ. მთავრიშვილთან.

სამტრედიისში — ელ. ნაცვალაძესთან. — შოთში — თეოდორე კანდელაკთან. ბათუმში — ენ. სოფიო ნაკაშიძესთან, ტროფიმ ინასარიძესთან ფოსტაში, და ახასტასია ლომინაძესთან.

ოზურგეთში და ლანჩხუთში — ლეო იმნაძესთან. თელავში — ვასო პაატაშვილთან. ახალციხეში — კონსტანტინე გვარამაძესთან.

ბაქოში — ვასილ აბვლედიანთან, ნინო გელაშვილთან და ივანე ელიაშვილთან. გორში — ნინო ლომოურთან და ქეთევან ჯაფარიშვილთან.

სოხუმში — ენ. მარიამ ანჩაბაძესთან. კიათურაში — ივანე გომელაურთან. განჯაში — ბ. ამბოქაძესთან. ერევანში — კ. ოდიშარიძისთან. სიღნაღში — ნ. აბმეტელაშვილთან.

ყარსში — ივ. საათაშვილთან. ალექსანდროპოლში — ს. შატბერაშვილთან. ნახიჩევანში — სამსონ მარჯანიშვილთან. ხონში — მ. ი. ქავჭავიძესთან. რაჭაში. — მასწავლებ. ილია გოგიაძისთან.

რედაქტორი ნინო ნაკაშიძე.

გამომცემელი თავ. პავლე იოსების-ძე თუმანიშვილი.